

Kristiansund
kommune

Folkehelseoversikt

2023

Innholdsfortegnelse

1.: Sammendrag	4
1.1: Befolkningssammensetningen endrer seg.....	5
1.2: Høy andel av barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt.....	5
1.3: Variasjoner innen våre levevaner	6
1.4: Økt forekomst av psykiske plager	6
2.: Innledning.....	7
2.1: Arbeidet med oversiktsdokumentet.....	7
2.2: Nasjonale føringer	7
2.3: Kommunale føringer.....	8
3.: Temaområder	10
3.1: Befolkningssammensetning	10
3.1.1: Befolkning i endring	10
3.1.2: Aldersfordeling	10
3.1.3: En aldrende befolkning.....	11
3.1.4: Pendling	11
3.1.5: Innvandrerbefolkning.....	11
3.1.6: Sosiale forskjeller i forventet levealder.....	12
3.2: Oppvekst- og levekårsforhold.....	13
3.2.1: Svært god barnehagedekning	13
3.2.2: Mindre mobbing i grunnskolen.....	13
3.2.3: Høy gjennomføringsgrad for videregående opplæring	15
3.2.4: Økning i høyere utdanningsnivå.....	16
3.2.5: Flere i arbeid	16
3.2.6: Sykefravær	16
3.2.7: Flere barn i fattige familier	17
3.2.8: Færre yngre sosialhjelpsmottakere	17
3.2.9: Boliger	18
3.3: Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø.....	18
3.3.1: Klima og miljø.....	18
3.3.2: Luftkvalitet	19
3.3.3: Forurensing	19
3.3.4: Godt drikkevann	19
3.3.5: Mest støy langs veiene	20
3.3.6: Miljørettet helsevern i barnehage og skole.....	21
3.3.7: Tilrettelegging for syklende og gående	21
3.3.8: God tilgang til natur- og rekreasjonsareal.....	21
3.3.9: Mange gode kultur- og fritidstilbud.....	22
3.3.10: Fornøyd med lokalmiljøet.....	23
3.3.11: Mangfold av frivillige lag og organisasjoner	24
3.4: Skader og ulykker	24
3.4.1: Viktig å forebygge skader og ulykker.....	24
3.4.2: Arbeidsulykker	25
3.4.3: Vold.....	25
3.5: Levevaner	25
3.5.1: For lavt inntak av fisk, frukt og grønnsaker.....	25
3.5.2: Begrenset mengde fysisk aktivitet.....	26
3.5.3: Færre røyker.....	27
3.5.4: Alkohol og andre rusmidler	27

3.6: Helsetilstand	28
3.6.1: Opplever helsen sin som god	28
3.6.2: Økt andel overvektige	28
3.6.3: Viktig å sette fokus på psykisk helse	29
3.6.4: Generelt god livskvalitet	29
3.6.5: Større gruppe tyngre rusmisbrukere	30
3.6.6: Økt forekomst av demenstilstander	30
3.6.7: Over landsgjennomsnittet på hjerte- og karsykdommer	31
3.6.8: Kreft	31
3.6.9: Mange har KOLS	31
3.6.10: Variasjon i forekomst av Diabetes type II	31
3.6.11: Uendret forekomst av muskel- og skjelettlidelser	31
3.6.12: Mange opplever god tannhelse	32
3.6.13: Nedgang i bruk av antibiotika	32
3.6.14: Høy vaksinasjonsdekning	33

4.: Kilder og kunnskapsgrunnlag	34
--	-----------

1.: Sammendrag

I Norge har vi en generell god folkehelse og levealderen er høy, men det er fremdeles store sosiale helseforskjeller. Vi opplever at de som har lang utdanning og god økonomi, lever lenger og har færre helseproblemer enn de som har kortere utdanning og dårligere økonomi. Endringer i demografien, sosiale og geografiske forskjeller og klimaendringer påvirker folkehelsen (Folkehelsemeldinga 2022–2023).

Det skal hvert fjerde år utarbeides en skriftlig oversikt over helsetilstanden i kommunen og faktorer som kan påvirke innbyggernes helse. Oversikten skal ligge til grunn for det langsiktige folkehelsearbeidet, og som et grunnlag for kommunalt planarbeid samt for iverksettelse av konkrete tiltak. Mye av det som virker inn på folkehelsen skjer utenfor helsesektoren. Det kreves derfor en felles innsats fra en rekke sektorer og samarbeid mellom offentlige, private og frivillige aktører for å imøtekomme helseutfordringene. Oversikten er laget på tvers av sektorer i kommunen og det er gjort en vurdering av hva som er viktig å trekke frem og hva vi har muligheter for å påvirke.

Elever ved Allanengen skole maler grunnsteiner til Campus Kristiansund.
Foto: Ingunn Strand.

Befolkningssammensetning

Alderssammensetningen endrer seg, og den største økningen vil være blant de som er 67 år og eldre. Det vil bli færre yrkesaktive og færre barn og unge. Aldersbæreevnen har gradvis gått ned siden 2010 - fra 4,7 til 3,0 i 2023. Forventet levealder vil øke, men sammenlignet med fylket og landet ligger vi under.

Oppvekst- og levekårsforhold

Det er god barnehagedekning i Kristiansund og tilsette med barnehagelærerutdanning øker. Barn og unge trives stort sett på skolen og de opplever mindre mobbing, men fortsatt er det elever som er plaget med ensomhet. Det er høy gjennomføringsgrad i videregående opplæring i Kristiansund, men likevel en lavere andel som går på videregående opplæring. Sammenlignet med landet og fylket har Kristiansund en lavere andel personer med videregående eller høyere utdanning. Forsatt har vi flere barn i lavinntektsfamilier sammenlignet med fylket og landet forøvrig. I aldersgruppen under 30 år er det færre som mottar sosialhjelp.

Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø

Det er et rikt kulturliv og mange fritidstilbud til alle aldersgrupper. Det er god tilgang til natur- og rekreasjonsområder, og andelen av de under 20 år med trygg tilgang til rekreasjonsareal har økt fra 75 prosent i 2020 til 85 prosent i 2022. Folkehelseundersøkelsen fra 2021 viser at 93 prosent synes det er bra tilbud av natur og friluftsområder, og 53 prosent mener gang- og sykkelveier er godt utbyggede. I mai 2023 ble Kristiansund kommune vinner i konkurransen Norges beste drikkevann (i klassen overflatevann). Det kan vises til gode resultater på forsyningsgrad og kvalitet på drikkevannet.

Skader og ulykker

Ulykkesstatistikken viser at 6 personer ble rammet av trafikkulykker i 2022. Antallet har variert de siste årene. Folkehelseundersøkelsen fra 2021 viser at 18 prosent av de som har vært utsatt for skade fikk skadene under arbeid.

Levevaner

Blant de voksne ser vi et lavere inntak av frukt og grønnsaker, men et høyere inntak av fisk. Det er kjønnsforskjeller, hvor kvinner spiser mer frukt, bær og grønnsaker enn menn, og menn spiser fisk oftere enn kvinner. Det er også en høyere andel av menn som drikker sukkerholdige drikker enn kvinner. En stor andel av barn, ungdom og voksne er for lite fysisk aktive. Det har vært en tydelig positiv nedgang i antall røykere. Det er flere kvinner som røyker enn menn, men det er flere menn enn kvinner som snuser.

Helsetilstand

Det er både unge og voksne som opplever helsen sin som god. Det er en høyere andel av fødende kvinner som er overvektige ved første svangerskapskontroll. Både unge og voksne melder at de sliter med psykiske plager, og det er flere jenter og kvinner enn gutter og menn. Sykdommer som kols, kreft, type 2 diabetes og muskel- og skjelettplager har økt. Det er en positiv nedgang i bruken av antibiotika og vaksinasjonsdekningen er høy.

Hovedutfordringer

Folkehelseutfordringer er komplekse, og de bakenforliggende årsakene kan ha større betydning enn antatt. Mange av disse utfordringene kjennetegnes også ved at de ikke kan løses med innsats på ett enkelt samfunnsområde, men kun ved at flere sektorer jobber sammen. Våre folkehelseutfordringer må iverksettes med tiltak, prioriteres i handlingsprogram og deretter som aktiviteter ut i enhetene.

Med bakgrunn i hovedtrekkene og analyser av helsetilstand og faktorer som påvirker helsen, er fire hovedutfordringer pekt ut

- befolkningssammensetningen endrer seg
- høy andel av barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt
- variasjoner innen våre levevaner
- økt forekomst av psykiske plager

Hovedutfordringene henger sammen, men blir nedenfor omtalt hver for seg. Disse trekkene, områdene eller problem er noe som kommunen har mulighet for å påvirke. Mulighetene som nevnes er et utvalg som kan opprettholde eller bedre statusen eller utviklingen av utfordringen.

1.1: Befolkningssammensetningen endrer seg

Forventet økning i antall eldre og færre yrkesaktive per antall eldre.

Muligheter:

- Planlegge for et aldersvennlig samfunn og benytte ressurser som finnes i den eldre del av befolkningen.
- Varierende utdanningstilbud tilpasset næringslivet.
- Bidra til å opprette nye arbeidsplasser i hele kommunen.

Lave fødselstall og flere eldre er med på de endringene vi ser i Kristiansund. Dette har stor betydning for planlegging og drift i årene fremover. Endringene må møtes med ulik tjenestesammensetning, boligtyper og sosiale tilpasninger. Arbeidet med å omlegge tjenestene må fortsette ved bruk av innovasjonskunnskap, involvering og inkludering, varierende tjenestetilbud og møteplasser som gir rom for fellesskap og på tvers av generasjoner. Samarbeid med frivilligheten fortsettes og styrkes.

1.2: Høy andel av barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt

Muligheter:

- Fortsette arbeidet med å iverksette tiltak for å møte utfordringer barn i fattige familier har.
- Sikre bedre samordning og evaluering av igangsatte tiltak.
- Gratis kjernetid og redusert foreldrebetaling i barnehage for enkelte grupper.
- Arbeide med tværfaglig strategi med fokus på å skape gode fleksible løsninger som ivaretar alle elevers læringsmiljø, og læringsutbytte i klassefellesskapet.
- Fortsette det gode arbeidet i Oppvekstnettverk Nordmøre, der skoler og barnehager deltar i «Læringsmiljø og inkluderende praksis».

- Alle som mottar sosialhjelp over tid får ekstra utbetalt til alle ferier, og barnetrygden blir ikke lenger regnet med.
- Fokus på å gjøre individuelle vurderinger for å sikre barns deltakelse på fritidsaktivitet.
- Legge til rette for tettere samarbeid med frivillig sektor, og gjøre tilbudene bedre kjent.

Innsatsen innen barnehage og grunnskole med godt læringsmiljø fortsetter. Tiltakene bør være universelt innrettet, men virke mest for de som trenger det mest. Gode rutiner eller tiltak for utveksling av kunnskap ved overganger fra barnehage til skole opprettholdes og utvikles. Danne samarbeidsarenaer for å styrke ungdommens mulighet til å gjennomføre videregående skole med en satsing på ulike utdanningsløp og samarbeid med næringsliv. Økonomiske ordninger, gode tjenestetilbud, varierte fritidstilbud, samarbeid med frivilligheten og utvikle gode møteplasser prioriteres.

[Les mer om anbefalinger fra Møre og Romsdal Revisjon angående forvaltningsrevisjon "Kommunens arbeid med barn i fattige familier" \(desember 2023\).](#)

1.3: Variasjoner innen våre levevaner

En stor andel er for lite fysisk aktive, både barn, ungdom og voksne. Store sosioøkonomiske forskjeller i tobakksbruk.

Muligheter:

- Kristiansund kommune bør ha et tydelig fokus på samarbeid og mulighet for utvikling og tilrettelegging for frivillige lag og foreninger i framtiden.
- Arbeide for å gi økonomiske støtteordninger slik at barn og unge får delta i organiserte fritidsaktiviteter.
- Gjennom barnefattigdomsprosjektet iverksette nye tiltak knyttet til å inkludere flere i fritidsaktiviteter.
- Ved realisering av tiltaksplan for sykkel vil det tilrettelegges både for å øke gangandelen og sykkelandelen i kommunen.
- Offentlige veieiere samarbeider for å utvikle et effektivt, trygt og miljøvennlig transportsystem for framtidens Kristiansund.
- Riksveiprosjekter som skal gi økt trafikkikkerhet, bedret trafikkavvikling og bidra til å bedre forholdene for gående, syklende og kollektivreisende på Frei.
- Gjennomføre reisevaneundersøkelse i 2024.
- Tilrettelegge for gode møteplasser på tvers av alder.
- Medvirkning gjennom tett dialog med innbyggere.

Tilrettelegging og informasjonsspredning om våre fritidstilbud til hele befolkningen. Bruk av nærmiljø og friluftsområder i barnehager og skoler. Videreføre det gode samarbeidet med Friluftsrådet Nordmøre og Romsdal. Styrke samarbeidet med frivilligheten og bruke de på områder der de har mulighet. Fortsatt satsing på tjenestetilbudet Friskliv og mestring.

1.4: Økt forekomst av psykiske plager

En økning blant unge fra tidligere Ungdata undersøkelser. Folkehelseundersøkelsen viser at flere voksne i Kristiansund sliter med psykiske plager sammenlignet med tall for Møre og Romsdal. Psykiske lidelser er en av de største diagnosegruppene som brukes for sykemeldte i Kristiansund.

Muligheter:

- Godt tilbud innen helsestasjon- og skolehelsetjenesten.
- Fortsette det gode samarbeidet med Helse Møre og Romsdal - "Barn og unges helsetjeneste".
- Ulike forebyggende ungdomstiltak som blant annet Bakgården ungdomshus.
- Rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak i samarbeid med SLT- koordinator.
- Skoleprogrammet MOT.
- Satsing på mer kunnskapsbasert, tverrfaglig samarbeid og samordning av kommunale tjenester - "Å være der barna er".
- Rask psykisk helsehjelp.
- Friskliv og mestring tilbyr ulike kurs innenfor helserelatert atferd (røykeslutt, sov godt, kostholdsending, hverdagsglede med videre).

God livskvalitet avhenger av en god oppvekst. Støttende og faglige gode tjenestetilbud må gis så tidlig som mulig. Godt læringsmiljø i barnehage og skole prioriteres. Arbeidet innen frivilligheten vil være viktig, men da i et samarbeid med kommunen. Ulike lavterskeltilbud for barn, ungdom og voksne må spres og informasjon deles. Nye møteplasser der flere involveres og gir rom for fellesskap må prioriteres i utvikling av gode lokalsamfunn.

2.: Innledning

Kommunene er pålagt gjennom folkehelseloven å ha et skriftlig dokument som gir en oversikt over innbyggernes helsetilstand, sentrale utviklingstrekk og synliggjøre de lokale utfordringene og de muligheter som finnes i kommunen. Kristiansund kommune har en sentral rolle for å fremme befolkningens helse og oversikten skal være en del av grunnlaget for kommunens planarbeid. Folkehelseperspektivet skal inngå i all planlegging og lokal samfunnsutvikling. Folkehelsearbeidet berører stort sett alle samfunnsområder og det er helt nødvendig med tverrsektoriell innsats. Et effektivt folkehelsearbeid er et overordnet mål for et bærekraftig samfunn og alle bærekraftsmålene er relevante i en folkehelsesammenheng. Alt henger sammen og påvirker vår helse. Mye av det som virker inn på folkehelsen skjer utenfor helsesektoren. Det kreves derfor en felles innsats fra en rekke sektorer og samarbeid mellom offentlige, private og frivillige aktører for å imøtekomme helseutfordringene. Vi må alle bidra for å nå målet om god folkehelse for alle.

2.1: Arbeidet med oversiktsdokumentet

Oversiktsdokumentet tar utgangspunkt i dokumentet fra 2020. Dokumentet skal være så oversiktlig som mulig, med innhold av både statistikk og tekst. Videre skal det dekke mange samfunnssektorer og reflektere et tverrsektorielt bidrag i oversiktsarbeidet.

Forskrift om oversikt over folkehelsen presiserer at dokumentet skal inneholde opplysninger om og vurderinger av

- befolkningssammensetning
- oppvekst- og levekårsforhold
- fysisk, biologisk, kjemisk, og sosialt miljø
- skader og ulykker
- helserelatert atferd
- helsetilstand

Det er samlet statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB), Folkehelseinstituttet/Kommunehelsa statistikkbank, Statens vegvesen, Helsedirektoratet, Møre og Romsdal fylkeskommune, Ungdata og kommunen. Dataen er sammenlignet hovedsakelig med Møre og Romsdal og for landet, litt avhengig av hvilke sammenligningstall som foreligger. Samfunnsutvikling ved kommunedirektørens kontor har hatt ansvaret for utarbeidelse av oversiktsdokumentet sammen med enhetsleder Barn - familie - helse, rådgivere oppvekst, kommuneoverlege, enhetsleder NAV, fagkoordinator for fysisk aktivitet og friluftsliv og barn- og ungdomskultur, trainee helse og omsorg, prosjektleder og miljørådgiver kommunalteknikk og leder bolig og forvaltning eiendomsdrift. I tillegg til statistikken kommer kvalitative vurderinger av fagpersoner innenfor kommunens tjenester.

2.2: Nasjonale føringer

FNs bærekraftsmål som grunnlag i planleggingen

I 2015 vedtok FNs generalforsamling 2030-agendaen for bærekraftig utvikling, der 17 utviklingsmål skal fremme sosial, miljømessige og økonomisk bærekraft. Bærekraftsmålene skal vise vei mot en bærekraftig utvikling på kort og lang sikt. Dette krever felles innsats fra myndigheter, sivilsamfunn, privat sektor og academia.

Regjeringen presiserer at fylkeskommunen og kommunen er viktige aktører for å realisere en bærekraftig samfunnsutvikling og realisering av bærekraftsmålene. Dette arbeidet må gjøres med bred forankring gjennom den regionale og kommunale planleggingen.

Ny folkehelsemelding, Stortingsmelding nummer 15, Nasjonal strategi for utjevning av sosiale helseforskjeller 2022–2032, løfter frem klimaendringene, demografiske endringer og internasjonalt samarbeid som viktige perspektiver i folkehelsearbeidet, sammen med innsatsen mot sosiale helseforskjeller. Meldingen poengterer at sammenhengen mellom klima og helse blir stadig tydeligere.

Folkehelseloven

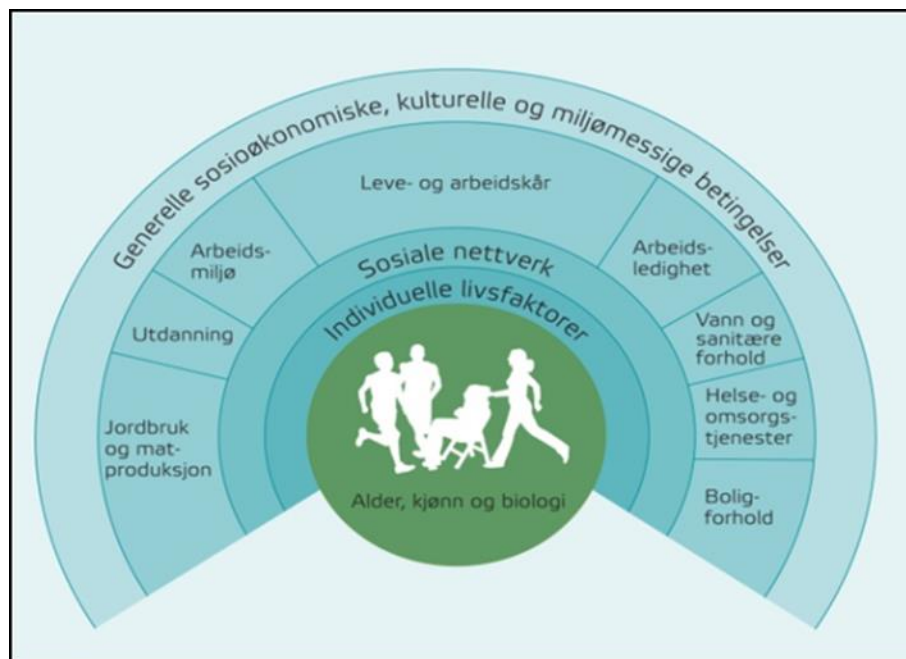
Gjennom folkehelseloven er kommunene tillagt et stort ansvar for folkehelsearbeidet. Kommunen plikter å ha et tverrfaglig og systematisk folkehelsearbeid der alle sektorene i kommunen må involveres og være delaktig. Folkehelselovens bestemmelser innebærer også at folkehelsearbeidet skal være integrert i plan- og bygningslovens bestemmelser § 3-1.

Helsetilstand og påvirkningsfaktorer

I Folkehelsemeldinga, Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar (2022–2023) er disse tre overordna målene for folkehelsepolitikken nasjonalt som følgende:

- Norge skal være blant de tre landene i verden som har høyest levealder.
- Befolkningen skal oppleve flere leveår med god helse og trivsel og mindre sosiale helseforskjeller.
- Vi skal skape et samfunn som fremmer helse i hele befolkningen.

Målene skal sees i sammenheng med hverandre, være rettet ut mot befolkningen og de krever innsats fra alle deler av samfunnet. Det er derfor nødvendig å samarbeide på tvers for å nå målene i folkehelsearbeidet.

Figuren over er hentet fra den sosiale helsemodellen (Dahlgren og Whitehead 1991). Den viser faktorer som påvirker helsen fra personlige egenskaper som alder og kjønn, til ytre faktorer både i miljøet og samfunnet – positive som negative. Alle disse faktorene viser at det må arbeides på tvers av enheter i kommunen og i lokalsamfunnet for å oppnå god folkehelse.

Folkehelseprofilene er rapporter for hver av landets kommuner. De gir informasjon om helsetilstanden og påvirkningsfaktorer, og er et grunnlag for det lokale arbeidet med å bedre folkehelsen.

[På Folkehelseinstituttets nettside finnes folkehelseprofilen for Kristiansund.](#)

2.3: Kommunale føringer

Kommuneplanens samfunnsdel danner grunnlaget for hvordan vi skal løse vårt samfunnsoppdrag. Den viser en retning for Kristiansund inn i vår nære fremtid og danner utgangspunktet for hvordan vi skal ivareta kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver.

FNs bærekraftsmål utgjør det overordnede rammeverket for utviklingen av Kristiansundsamfunnet. Vi har oversatt og omformulert de globale målene til 10 lokale bærekraftsmål som passer til våre utfordringer og muligheter.

Med bakgrunn i de 10 lokale bærekraftsmålene er det definert følgende satsingsområder i kommuneplanen:

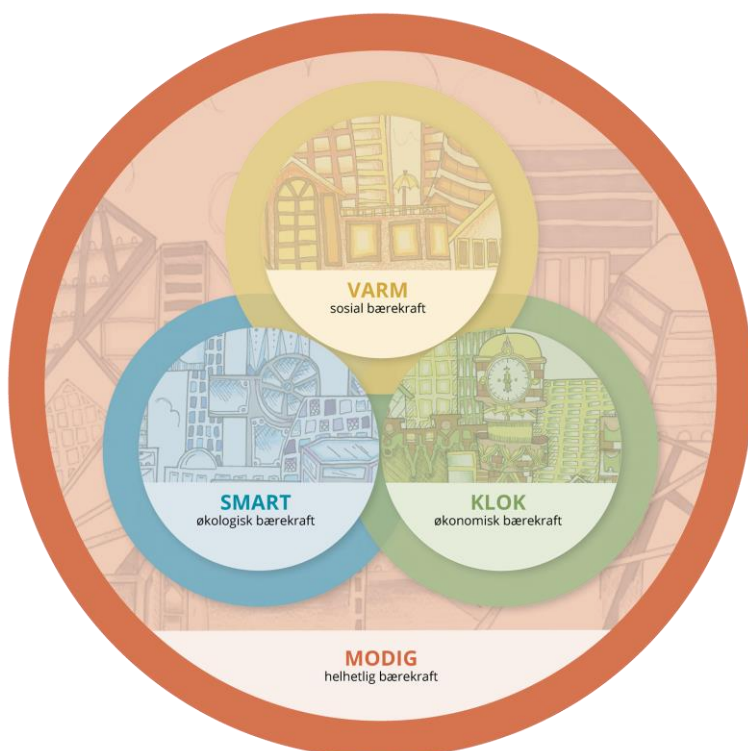
- Den varme byen
- Den kloke byen
- Den smarte byen
- Den modige byen

I tillegg er menneskelige ressurser og økonomi sentrale satsingsområder for kommunen.

Alle satsingsområdene er tverrsektoriell. Det betyr at de gjelder for alle tjenesteområdene, og at vi må arbeide sammen på tvers av sektorene for å oppnå den utviklingen vi ønsker. For hvert satsingsområde er det definert hovedmål og strategier.

De 4 "byene" illustrerer våre dimensjoner for bærekraft, vår visjon og framtidens Kristiansund:

- Sosial bærekraft – varm
- Økonomisk bærekraft – klok
- Økologisk bærekraft – smart
- Helhetlig bærekraft – modig

3.: Temaområder

3.1: Befolkningssammensetning

Befolkningssammensetningen i kommunen utgjør viktige grunnlagsdata om befolkningen og kan omfatte antall innbyggere, alders- og kjønnsfordeling, sivilstatus, etnisitet, flyttemønstre med videre. Denne informasjonen er viktig i vurderingen av øvrig informasjon, men kan også være vesentlig i seg selv som en del av utfordringsbildet for folkehelsen i kommunen.

Hovedtrekk

- Levealderen øker og forventet levealder ligger under fylket og landet.
- Det er forventet en økning i antall eldre i befolkningen.
- Det blir færre barn og unge.
- Det vil bli færre yrkesaktive per antall eldre.
- Flest innvandrere fra Polen i 2022.

[I kunnskapsgrunnlaget for planstrategi og kommunale planer og rapporter på kommunens nettside](#) finnes det mer utfyllende informasjon.

3.1.1: Befolkning i endring

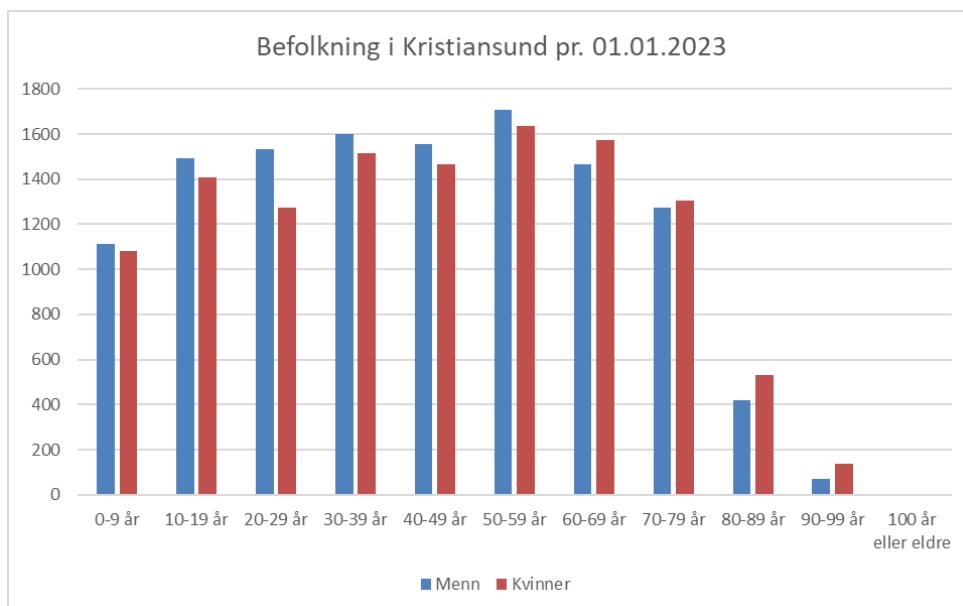
Kristiansund kommune er den tredje største kommunen i Møre og Romsdal med hensyn til befolkning, med et innbyggertall på 24 149 innbyggere per 1. kvartal 2023.

De demografiske faktorene som bidrar til befolkningssammensetning er fruktbarhet, dødelighet og migrasjon. Migrasjon/flytting handler om innflyttinger/innvandring og utflyttinger/utvandring.

Alderssammensetningen endrer seg, og den største økningen vil være blant de som er 67 år og eldre. Elevtallet synker sammenlignet med tidligere år. Utviklingen i antall arbeidsplasser og at vi lykkes med å være en attraktiv kommune påvirker utviklingen i aldersgruppen for innbyggere i fruktbar alder. Innbyggervekst ellers forventes å skje gjennom tilflytting fra utlandet og fra de største norske byene.

3.1.2: Aldersfordeling

Som grafen under viser, utgjør aldersgruppen 50–59 år største andelen av befolkningen, med noe høyere andel menn enn kvinner. Andelen yrkesaktive (16–66 år) i Kristiansund ligger omtrent på landsgjennomsnittet (66 prosent). Andel menn og kvinner går ned fra 60 år til 99 år, der andelen kvinner er høyere enn menn i de ulike aldersgruppene. Endringer i både antall innbyggere og sammensetning av aldersgrupper har stor betydning for planlegging og drift i årene framover.

Figuren viser befolkningen i Kristiansund per 1.1.2023, fordelt på alder og kjønn.

Kilde: SSB, 2023.

3.1.3: En aldrende befolkning

Det er registrert 24 159 innbyggere i Kristiansund. 4 495 av de er i alderen 0–17 år, og 1 161 er 80 år eller eldre. Det er forventet at antallet 80+ skal stige til 2 539 innen 2040, mens andelen i alderen 0–17 år vil synke til 4 025.

Dette vil si at gruppen eldre over 80 år vil mer enn doble seg innen 2050. Dette medfører store utfordringer som vil kreve langsiktig planlegging og tilrettelegging av tjenester innenfor blant annet helse og omsorg. For å sikre at den eldre befolkningen lever lengre med bedre helse og livskvalitet, er det viktig å ha fokus på forebyggende folkehelsearbeid.

Tabellen under viser oversikt over fremskrevet befolkning i Kristiansund fram mot 2050.

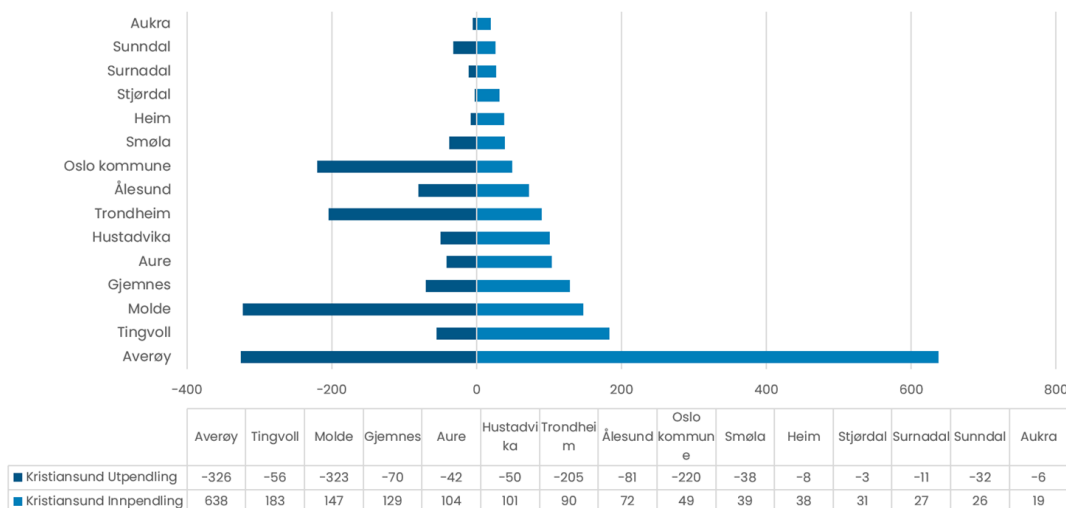
Kilde: SSB, 2023.

Befolkning	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Antall	24 031	24 099	24 198	24 269	24 262	24 204

3.1.4: Pendling

Figuren nedenfor illustrerer at mange pendlere reiser til og fra Kristiansund. Averøy er den kommunen med flest personer som pendler både til og fra Kristiansund. Etter Averøy, er de mest populære pendlingsdestinasjonene fra Kristiansund Molde, Trondheim og Oslo.

Pendling til- og fra Kristiansund, hovedstrømmer, sortert etter innpendling, topp 15 kommuner, per 4. kvartal 2022

Figuren viser inn- og utpendling av Kristiansund.

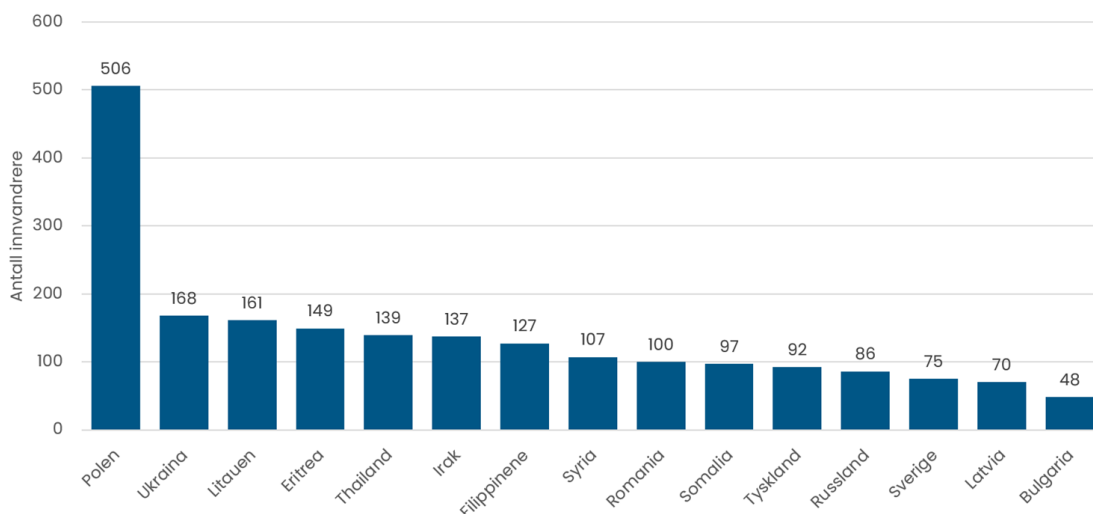
Kilde: Møre og Romsdal fylkeskommune.

3.1.5: Innvandrerbefolkning

Så langt i 2023 har det blitt tatt imot desidert flest innvandrere fra Polen. Nest flest er innvandrere fra Ukraina. Målet i 2023 er å ta imot 240 personer fra Ukraina.

Diagramområde

Antall innvandrere etter land, 2023 (15 største populasjonene) - Kristiansund

Figuren viser antall innvandrere etter land i Kristiansund.

Kilde: Møre og Romsdal fylkeskommune.

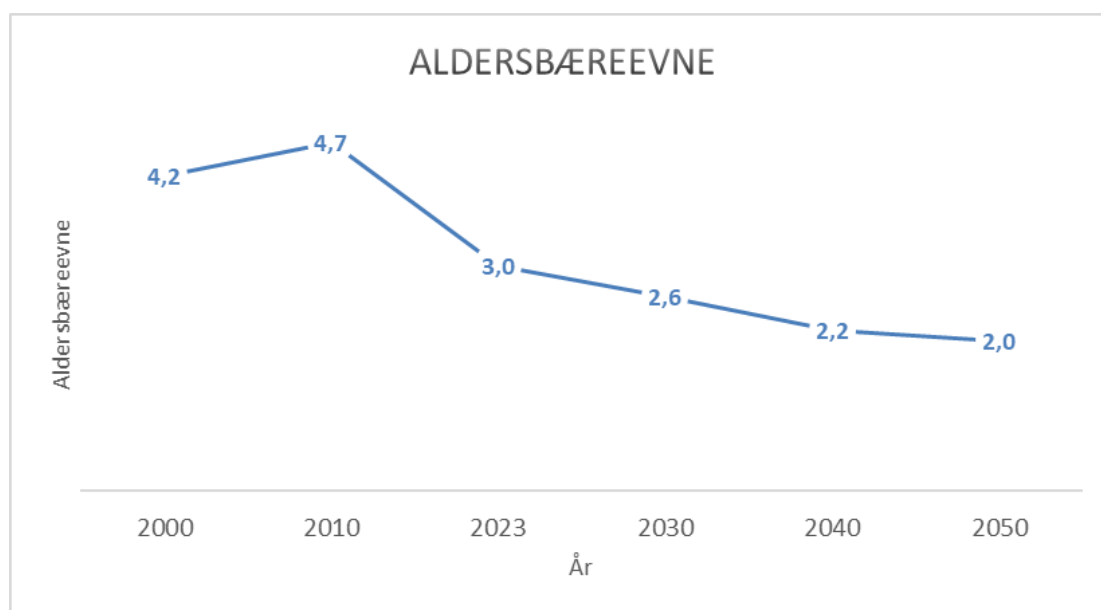
3.1.6: Sosiale forskjeller i forventet levealder

Forventet levealder er en sentral indikator på hvordan helsetilstanden i en befolkning er. Forventet levealder påvirkes av en rekke faktorer, og høy forventet levealder antyder generelt at befolkningen har bedre helse. I Kristiansund kommune var forventet levealder i 2022 83,1 år for kvinner og 79,4 år for menn. Levealderen for begge kjønn ligger noe lavere enn landet ellers. Det har vært en jevn økning i levealder, og denne trenden vil nok fortsette. Ifølge framskrivningene i forventet levealder fra SSB vil kvinner ha en forventet levealder på 88,9 år og menn vil ha en forventet levealder på 87,1 år i 2050.

Det er stor sosial ulikhet i forventet levealder i Kristiansund. Det er hele 5,3 år forskjell på de med lav og høy utdanning. Sammenlignet med fylket er dette høyt, da fylket har en forskjell på 4,2 år.

Aldersbæreevnen vil gå ned

Aldersbæreevnen viser forholdet mellom den yrkesaktive befolkningen (20–66 år) og den eldre delen av befolkningen (67+). Aldersbæreevnen forteller hvor mange yrkesaktive det er per eldre, og den sier noe om fremtidens økonomiske bæreevne, velferdstilbud og press på helse- og omsorgstjenester. I Kristiansund har aldersbæreevnen gradvis gått ned siden 2010, fra 4,7 til 3,0 i 2023. Ifølge framskrivningene vil aldersbæreevnen fortsette å synke i årene som kommer.

Figuren viser historisk og forventet utvikling av aldersbæreevne i Kristiansund kommune.

Kilde: SSB, 2023.

3.2: Oppvekst- og levekårsforhold

Oppvekst- og levekårsforhold har en betydelig innvirkning på både helsen og livskvaliteten vår. Dette kapitlet tar for seg hvordan våre økonomiske forhold, bo- og arbeidssituasjon samt status når det gjelder oppvekst og utdanning påvirker oss. Innen arbeidslivet omfatter dette for eksempel andelen personer med høyere utdanning og hvor mange som avslutter videregående skole. Det er viktig med et godt samspill mellom individuelle faktorer og ressurser, og de muligheter en har til å realisere disse.

Hovedtrekk

- Kristiansund kommune har god barnehagedekning.
- Tilsatte i barnehage med barnehagelærerutdanning øker.
- Elevene i Kristiansund opplever mindre mobbing.
- Høyest gjennomføringsgrad for elever på videregående skole i fylket.
- Kommunen har likevel lavere utdanningsnivå enn fylket ellers.
- Det er lav arbeidsledighet i Kristiansund.
- Flere barn lever i lavinntektsfamilier.

3.2.1: Svært god barnehagedekning

Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet. Barnehagen skal gi barna mulighet til å utvikle tillit til seg selv og andre. I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for (Utdanningsdirektoratet, 2023).

Høy kvalitet i barnehagen er et av de viktigste tiltakene for å fremme psykisk helse og forebygge problem blant barn under skolealder.

Alle med rett til barnehageplass i Kristiansund får tildelt plass. Er det ledig kapasitet i løpet av et barnehageår, kan også de uten rett få barnehageplass. I desember 2022 var det 1 034 barn som hadde barnehageplass (kommunal og privat) i Kristiansund. Når vi ser på antall bosatte barn i Kristiansund i alderen 0–5 år per desember 2022 er det 95 prosent av barna som går i barnehage. Dette viser at de fleste barn i Kristiansund går i barnehage.

Barnehagene i Kristiansund følger også normene for pedagogisk bemanning og grunnbemanning. Tilsatte i barnehage med barnehagelærerutdanning lå på 44,8 prosent i 2022, mot 42 prosent i 2019. Det viser at Kristiansund begynner å nærme seg regjeringens nåværende kompetansestrategi for barnehagen, med målsetting om at det skal være minst 50 prosent barnehagelærere fram mot 2025.

Foreldreundersøkelse

Undersøkelsen fra 2022 ble gjennomført blant alle foreldre med barnehagebarn i de private og kommunale barnehagene. Tema i foreldreundersøkelsen var trivsel, inne- og uteområde med mer. Resultatet viser at foreldre er stort sett fornøyde med barnehagetilbudet i Kristiansund. Når det gjelder trivsel, er snittsvaret 4,8, det samme som Møre og Romsdal, og litt høyere enn hele landet som er 4,7 (det er mulig å oppnå 5 som høyeste snitt-tall).

På relasjon mellom voksne og barn er det 4,5, samme snittsvar som i Møre og Romsdal og hele landet. Når det gjelder barns medvirkning er snittsvaret 4,3 og er det samme snittsvaret som i Møre og Romsdal og i hele landet. Snittsvarene i foreldreundersøkelsen i Kristiansund, når det gjelder områdene ovenfor, er stort sett likt med snittsvarene i hele Møre og Romsdal og i hele landet.

3.2.2: Mindre mobbing i grunnskolen

Nasjonale prøver gir oss informasjon om mestringsnivå i lesing og skrivning og regning. Disse prøvene gjennomføres på 5. og 8. trinn i lesing, regning og engelsk, samt på 9. trinn i lesing og regning.

Vi ser en nedgang i resultater for barnetrinnet. Samtidig observerer vi variasjoner i resultater mellom de ulike skolene. Flere faktorer, inkludert levekårsutfordringer og antall elever med fremmedspråklig bakgrunn kan bidra til disse variasjonene. Det er særlig innen lesing vi ser de største utfordringene, et kritisk fagområde som danner grunnlaget for forståelse i mange andre fag.

På den positive siden viser resultater fra 8. trinn en oppadgående trend. Dette reflekterer arbeidet som har blitt lagt ned over tid for å styrke mellomtrinnet.

Det blir ikke riktig å gi konklusjoner basert kun på de resultatene som nasjonale prøver viser. Disse resultatene gir kun et øyeblikk-svar. Fokuset må rettes mot det arbeidet som skjer kontinuerlig i skolen. Tidlig innsats, tid til analysearbeid og tilpasset opplæring for alle må sikres og prioriteres.

Spesialundervisning

Elever som ikke får tilfredsstillende utbytte av undervisningen på tross av tilrettelagt undervisning, har rett på spesialundervisning.

Vi har hatt en økning i antall elever som mottar spesialundervisning de siste skoleårene. For skoleåret 2022–2023 ligger andelen på 12,5 prosent (333 elever). Det er en økning i andel om vi ser på utviklingen fra 2017 (9,6 prosent). Landsgjennomsnittet er på 7,8 prosent.

I snitt bruker ikke Kristiansund kommune flere årstimer til spesialundervisning enn sammenlignbare kommuner, til tross for at Kristiansund har et høyere antall elever som får spesialundervisning. Det betyr at «mange» elever får tildelt «litt», og vi har en lav terskel for tildeling. 333 elever mottar spesialundervisning skoleåret 2022–2023. Gutter utgjør 67 prosent av dette tallet. Dette samsvarer med landet ellers.

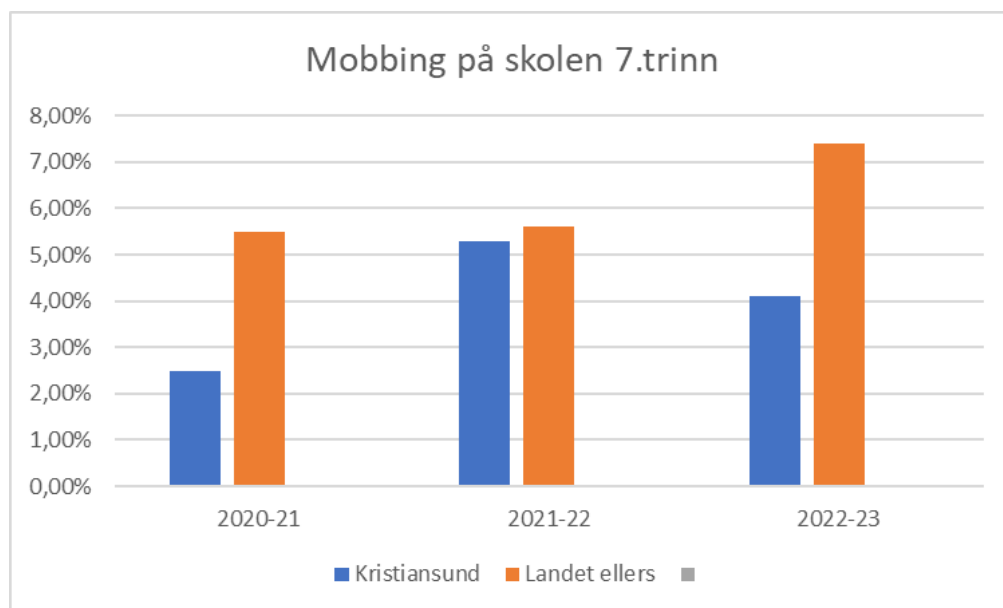
Trivsel

Forskning viser positive sammenhenger mellom god trivsel, helse og læring. Skolens arbeid med å utvikle et godt og inkluderende læringsmiljø hvor elevene trives, vil være positivt for elevenes sosiale og personlige utvikling. Det vil også fremme gode undervisningsforhold og faglig læring (Utdanningsdirektoratet, 2021).

Kristiansund kommune har gode resultater på skolemiljøindikatorerne (2022–2023) trivsel, motivasjon og støtte fra lærerne. Siste års resultat ligger over landsgjennomsnittet både på 7. og 10. trinn.

Ungdataundersøkelsen (2021) fra ungdomstrinnet viser at 88 prosent av de spurte trives på skolen. De mener at lærerne bryr seg om dem og at de passer inn blant de jevnaldrende på skolen. Det er allikevel en del som har negative opplevelser med skolen. Et mindretall gruer seg til å gå på skolen og ganske mange opplever skolen som kjedelig.

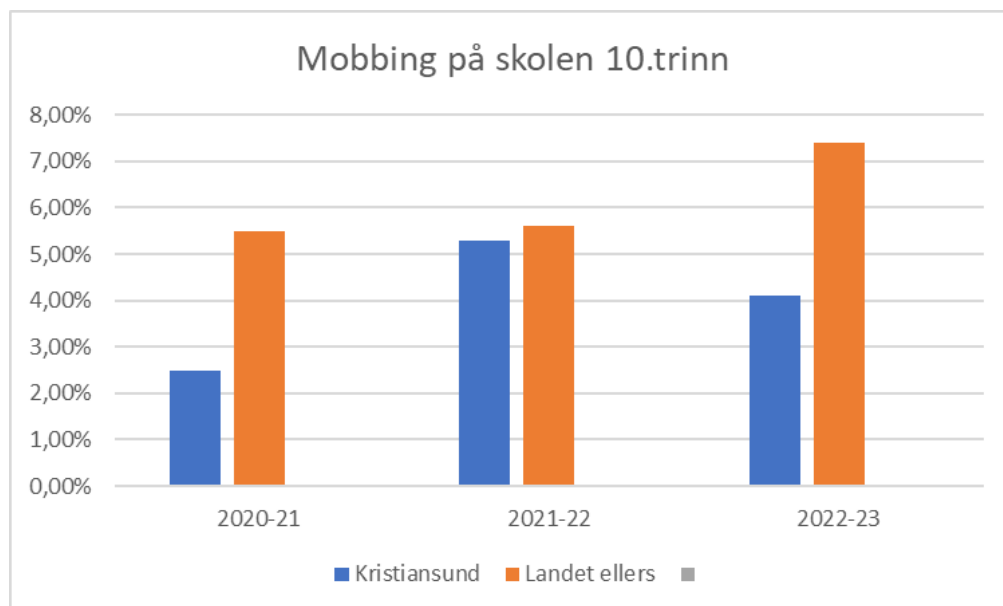
Kommunen har også positiv utvikling i mobbetall på 10. trinn, og ligger også under landsgjennomsnittet siste år.

Figuren viser mobbing på skolen 7. trinn, Kristiansund og landet ellers, i prosent.

Kilde: Elevundersøkelsen på 7. og 10. trinn.

For Kristiansund steg prosentandel fra overkant av 2 prosent til i overkant av 5 prosent i perioden 2020–2021 til 2021–2022. Deretter en nedgang til 4 prosent i perioden 2022–2023. For landet ellers er det en stigning fra rundt 5 prosent til over 7 prosent i periodene 2020–2022 til 2022–2023.

Figuren viser mobbing på skolen 10. trinn, Kristiansund og landet ellers, i prosent.

Kilde: Elevundersøkelsen på 7. og 10. trinn.

Tallene for Kristiansund og landet ellers viser den samme tendensen i prosentandel i samme periode for 10. trinn.

Spørsmålene om mobbing er sammensatt av flere delspørsmål, både om eleven selv har opplevd å bli mobbet eller har opplevd at andre har blitt mobbet. Tallene får da en samleskår med benevnelsen «Mobbing på skolen».

Risiko for å utvikle helseplager

Barn som opplever manglende tilhørighet og trivsel på skolen, og som opplever å bli krenket eller mobbet, er i risiko for å utvikle langvarige psykiske helseplager og har også høyere forekomst av somatiske plager. Nyere forskning viser også at barn som blir betegnet som «mobbere», står i like stor fare for å utvikle de samme helseplagene. Et godt psykososialt miljø og et godt læringsmiljø forebygger mobbing. Elevundersøkelsen viser at det er variasjon mellom skoler, og at resultatene for den enkelte skole også kan variere fra år til år. Vi har en nedgang i mobbetall, men en forutsetning for å kunne skape et godt miljø er fortsatt planmessig forebyggende arbeid.

Resultat fra ungdomsundersøkelsen i 2021 viser at 11 prosent av ungdomsskoleelevene er plaget med ensomhet. Flesteparten rapporterte at de har minst én venn de kan stole på og at de har noen å være sammen med på fritiden. Færre ungdommer bruker imidlertid kveldene på å være «ute med venner». Dette har trolig sammenheng med nye måter som ungdom kommuniserer med hverandre på, der de ikke lenger trenger å være fysisk sammen for å ha sosialt samvær. Skjermbaserte aktiviteter opptar stadig mer av de unges fritid, og det er en stigende trend på skjermtid blant ungdom (Ungdata 2021).

3.2.3: Høy gjennomføringsgrad for videregående opplæring

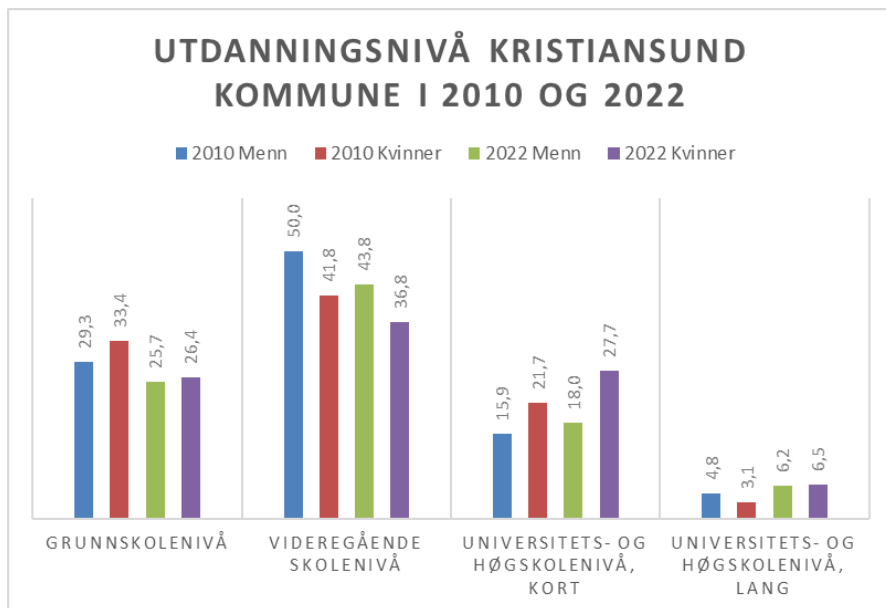
Gjennom videregående opplæring legger elevene grunnlaget for hva slags tilknytning de ønsker til arbeidslivet, og hvilken inntekt de vil ha. Videregående utdanning er nødvendig for å kunne ta høyere utdanning. Det er to videregående skoler i Kristiansund kommune.

Det er stor gjennomføringsgrad i videregående opplæring i Kristiansund. Fra 2015-kullet var det 88,7 prosent som gjennomførte videregående opplæring (bestod eksamen). Dette er høyest gjennomføringsgrad i hele fylket.

Selv om det er høy gjennomføringsgrad, er det likevel en lavere andel som går på videregående opplæring, sammenlignet med landet. Utdanningsnivået på befolkningen er derfor lavere i Kristiansund enn i fylket og landet ellers.

3.2.4: Økning i høyere utdanningsnivå

Det er en klar sammenheng mellom utdanning og helse. De som har lang utdanning og god økonomi, lever lengre og har færre helseproblemer enn de som har kortere utdanning og dårligere økonomi.

Figuren viser utdanningsnivå i Kristiansund kommune i 2010 og 2022.

Kilde: SSB, 2023.

Fra 2010 og frem til 2022 har andelen med høyskole- og universitetsutdanning økt. Sammenlignet med landet og fylket har Kristiansund en lavere andel personer med videregående eller høyere utdanning (75,3 prosent mot cirka 80 prosent i fylket og landet i 2021).

3.2.5: Flere i arbeid

Arbeid og helse henger tett sammen og for de fleste voksne er arbeid en viktig del av livet. De som er i arbeid, har i gjennomsnitt bedre helse enn de som står utenfor arbeidslivet. Dette skyldes både at sviktende helse fører folk ut av arbeidslivet, at de med større helsevansker møter flere hindringer på vei inn i arbeidslivet, og at forhold knyttet til det å være i arbeid er helsefremmende (Folkehelse rapporten 2021–2022).

Ledigheten per juni 2023 er på 1,5 prosent for Kristiansund, det er 182 personer som er helt ledig. I landet er ledigheten på 1,7 prosent. Det betyr at det er utfordrende og skaffe kvalifisert arbeidskraft i mange bransjer.

De siste par årene har sysselsettingen i hele landet hatt en dupp. Koronapandemien i 2020 førte til mange permitteringer, og spesielt utsatt var hotell- og restaurantbransjen der alt i perioder var stengt ned. I Kristiansund var sysselsettingen 64 prosent for menn og 59,2 prosent for kvinner. Den økte til 66 prosent for menn og 60,4 prosent for kvinner i 2021, før den kom opp på 67,1 prosent for menn, og 61,2 prosent for kvinner i 2022. Utover i 2022 har det vært et stramt arbeidsmarked med stor etterspørsel etter arbeidskraft, med lav arbeidsledighet (Kilde: SSB, 2023).

3.2.6: Sykefravær

NAV Kristiansund meldte at det legemeldte sykefraværet var 6,5 prosent i Kristiansund og 6,1 prosent for landet. Per juni 2023 innebærer dette 724 personer som er sykemeldt. Av de er 100 under 30 år. Det er ulike årsaker til sykefravær, men muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser er de to største diagnosegruppene som brukes for sykmeldte i Kristiansund.

Andel av befolkningen i Kristiansund per juni 2023 som er uføretrygdet ligger på 14 prosent (2 101 innbyggere), og av de er 118 personer under 30 år. Antallet uføre har ligget stabilt på cirka 14 prosent i de siste årene i Kristiansund.

Tabellen på neste side viser utvikling ungdom og uføretrygd fra 2018–2022.

Kilde: NAV Kristiansund, 2023.

Aldersgruppe	2018	2019	2020	2021	2022
18-24 år	42	50	48	41	46
25-29 år	77	82	78	76	72
Totalt 18-29 år	119	132	126	117	118

Årsakene til sykefravær og uføre er vanskelige å fastslå, og omfanget av unge uføre kan være en indikator på psykisk og fysisk helsetilstand. Ofte er de sammensatte, og forhold som usikker arbeidssituasjon, nedbemanning og livsstilsfaktorer kan påvirke sykefraværet og andelen som søker om uføreytelser. Flertallet av sykemeldinger og langvarige trygdestønader gis for muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser som angst og depresjon.

3.2.7: Flere barn i fattige familier

Forskning har vist at det er en sammenheng mellom inntektsnivå og helsetilstand. Stor inntektsulikhet i en kommune kan være en indikasjon på sosiale helseforskjeller i kommunen, der lav inntekt kan øke sannsynligheten for dårlig selvpålevd helse, sykdom og for tidlig død. I tillegg har det å vokse opp i familier som over tid har lav inntekt stor betydning for barnas helse og velferd.

Lavinntektsfamilier er husholdninger som gjennom tre år har hatt en gjennomsnittlig netto inntekt under 60 prosent av medianinntekten. Medianinntekt er den inntekten som er «på midten», det vil si at 50 prosent av landets husstander har høyere og 50 prosent lavere enn medianinntekt.

Tabellen under viser vedvarende lavinntekt (husholdninger) i prosent fra 2016–2022.

Kilde: KommuneHelse statistikkbank.

Geografi	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021	2020-2022
Hele landet	11,5	11,9	11,9	11,5	10,9
Møre og Romsdal	9,0	9,4	9,3	8,7	8,6
Kristiansund	10,6	11,2	12,0	11,8	11,4

Fra 2006–2020 har andel barn og unge i familier med vedvarende dårlig økonomi økt i Kristiansund. Denne perioden viser oss en økning fra 6,3 prosent til 12,0 prosent.

Barn og unge 0-17 år (i prosent) som lever i familier med vedvarende lavinntekt i Kristiansund, har en nedgang fra 12,0 prosent i perioden 2018–2020 til 11,4 prosent i 2020-2022. I måltall vil det si en nedgang i antall barn og unge under 18 år som lever i familier med vedvarende lavinntekt. Sett i et litt lengre perspektiv er andelen barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt fremdeles høy i Kristiansund.

Etter mange år med til dels kraftig vekst i andelen barn med vedvarende lavinntekt på landsbasis meldes det om en liten nedgang. SSB forklarer nedgangen blant annet med en moderat inntektsvekst i 2021, som var størst blant småbarnsfamiliene, blant annet på grunn av økning i barnetrygd for de yngste. I tillegg påvirkes nedgangen i antall, litt av at det blir færre barn i befolkningen (Kilde: SSB, 2023).

Lavinntekt og barns helse

Vi vet lite om hvordan lavinntekt i familien påvirker barns helse, men studier som har fulgt samme barn over tid, viser til at barn har flere symptomer på psykiske problemer når familien har dårlig økonomi, og færre symptomer når familien har god økonomi. Det vises til at lav inntekt fører til stress i hjemmemiljøet som igjen øker nivåer av konflikt, kaos og uforutsigbarhet (Folkehelseinstituttet).

Det rapporteres også om at barn som vokser opp i husholdninger med lavinntekt har mindre sannsynlighet får å fullføre videregående skole og få seg jobb senere (SSB, 2021). Det gir handlingsrom og trygghet i eget liv å ha egen inntekt. Det å vokse opp i familier som over tid har lav inntekt har stor betydning for barn og unges helse og mulighet for deltagelse og aktivitet i oppveksten og ikke minst senere i livet.

I Ungdata undersøkelsen fra 2021 svarte 19 prosent av ungdomsskoleelevene at foreldre eller foresatte manglet penger til å betale for fritidsaktiviteter som kino, bursdager, idrett, reiser med videre.

Barn av eneforsørgere antas å være en potensielt utsatt gruppe, både økonomisk og sosialt. Dette er barn i alderen 0–17 år med mor eller far som eneforsørger. Tallene for Kristiansund siden 2015 er fortsatt stabilt høye i forhold til landsgjennomsnittet.

3.2.8: Færre yngre sosialhjelpsmottakere

Det har blitt flere på sosialhjelp i 2022 og 2023. Dette henger sammen med at vi har bosatt flere flyktninger.

Kristiansund har bosatt 169 flyktninger i 2022 og har som mål å bosette 240 i 2023. Økte priser og dyrtid gjør også at flere må søke sosialhjelp for å dekke leve- og bokostnader.

Sosialhjelpstilfeller i 2022 var 570 personer. 117 av de forsørget barn under 18 år. Det var 350 barn i familier som mottok sosialhjelp. Antall sosialhjelpsmottakere i alderen 18–24 år var 114 personer, og 25–29 år var 74. I aldersgruppen under 30 år er det færre som i dag mottar sosialhjelp. En av årsakene kan være at Kristiansund har mange unge som deltar i Kvalifiseringsprogrammet. Det gir de en kommunal lønn når de deltar i et 37,5 times program hver uke, og programmet bidrar til å styrke deltagerne sine muligheter for å komme i arbeid.

3.2.9: Boliger

En egnet bolig i et godt bomiljø er et fundament for helse og livskvalitet. I Norge er det et mål at alle skal ha en trygg og tilfredsstillende bolig. Boligen må være tilpasset den enkeltes behov og plasseres i et nærmiljø som legger til rette for deltakelse i samfunnet, sosial samhandling og personlig vekst og utfoldelse. Boligmiljø og folkehelse er tema i Folkehelseprofilen fra Folkehelseinstituttet for 2023.

I utgangspunktet har alle innbyggere et ansvar for å skaffe seg og finansiere egen bolig. Likevel finner man at økonomiske, sosiale, fysiske eller psykiske problemer gjør at en del mennesker har vansker med å skaffe seg egen bolig, og/eller beholde egen bolig. Av barn og unge i alderen 0–17 år var det 17 prosent som bodde trangt i Kristiansund (2022). Andelen var 18 prosent i 2016. Andelen personer over 45 år som leier sin bolig i 2021 var på 13 prosent og har vært stabil siden 2015. For landet og fylket er andelen på 12 prosent (Folkehelseinstituttet).

Kommunale boliger

Kristiansund kommune eier cirka 650 boliger/leiligheter. Kommunale boliger er et tilbud til personer som har vansker med å skaffe seg egnet bolig på det ordinære boligmarkedet. Nærmere 580 av disse er per 1. august 2023 utleid. Halvparten av boligene/leilighetene er universelt utformet. Boligtildelingen gjøres tverrfaglig, med representanter fra Seksjon forvaltning helse og omsorg, Eiendomsdrift, NAV, flyktning- og innvandrertjenesten og Psykisk helse og rus. Antall innkomne søknader varierer.

Til sammen per august 2023 er det 291 saker om kommunal bolig. Det er totalt 204 saker om ordinær kommunal bolig (en økning på 63 saker fra 2020). Når det gjelder kommunal bolig for flyktninger ser vi i samme periode at det er en økning fra 27 saker i 2020 til 87 saker per august 2023. Målet er å bosette 240 flyktninger i løpet av 2023. Det krever stor innsats fra tjenesteområdene ved tilrettelegging for flyktninger og oppussing av enkelte boliger.

Kommunens boliger er gjennomgangsboliger for personer som har behov for en midlertidig løsning på boligsituasjonen og omsorgsboliger for personer som av ulike årsaker ikke er i stand til å skaffe seg bolig på egen hånd. Dette kan være eldre, utviklingshemmede, personer med psykiske lidelser osv. Gjennomstrømmingen i boligene viser at antall ut- og innflytninger er mellom 150 og 180 per år.

Søknader om bostedsløse blir behandlet fortløpende, der kommunen prioriterer disse sakene.

3.3: Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø

En rekke miljøforhold har stor påvirkning på helse, trivsel og livskvalitet. Miljøet fremmer god helse og kan beskytte oss mot sykdom. Det kan også utgjøre en risiko, i større eller mindre grad, og derfor er flere forhold bindende til lovverk for å redusere risiko knyttet til miljøutfordringer.

Hovedtrekk

- Det er veldig god drikkevannskvalitet i kommunen.
- Kommunen har mange attraktive og tilgjengelige naturområder.
- Kultur- og idrettstilbudet i kommunen er veldig bra.
- Folk flest er fornøyd med lokalmiljøet.
- De mest støyutsatte områdene ligger langs riks- og fylkesveiene, og flyplassen.

3.3.1: Klima og miljø

Klima-, natur- og miljøendringer er en av de største truslene mot folkehelsen. Endringer i klima, miljø og natur kan påvirke den psykiske og fysiske helsen i befolkningen på flere måter. Tilpassing til et endret klima, samtidig med tiltak for å redusere utslipp er et hovedanliggende i dag.

Vi skal ha et klima- og miljøperspektiv i alt vi gjør. Dette perspektivet skal være et gjennomgående tema i alt planverk i kommunen. Vi gjør dette for å redusere utslipp av klimagasser, nå nasjonalt mål om å bli et lavutslippsamfunn innen 2050, og for å redusere uønskede konsekvenser av klimaendringene. Kristiansund kommune har vedtatt å redusere klimagassutslippene fra egen virksomhet med 50 % fra 2020-nivå til 2030. Kommunen har ikke en egen klimaplan, men jobber systematisk med å lage årlig klimaregnskap og klimabudsjett for egen virksomhet.

Natur og miljø

Arealbruk vil være både en løsning og utfordring på klimagassutslipp og klimaendringer. Tap av natur har negativ innvirkning på direkte klimagassutslipp, samt forstyrrelser eller ødeleggelse av sårbare økosystemer på land og i vann. Begrepet naturkrise er ofte beskrevet som en konsekvens av klimakrisen. Sammenhengene mellom natur og klimagassutslipp er store, og bruk og endring av areal vil være sentralt i å løse klima- og naturkrise. Arealendringer er også nødvendig for å nå målet om en grønn omstilling av samfunnet og næringslivet. (Kilde: Klimautvalget 2050).

Statlige retningslinjer og forurensningslov er førende for hvordan vi driver kommunens klima- og miljøarbeid. Kommunen, som lokal forurensningsmyndighet, skal ta vare på sitt naturgrunnlag ved å beskytte mot skadelig forurensing og naturinngrep både i hav, vassdrag, landområder og luft. Kommunen har også ansvar for å beskytte livsgrunnlaget for vår flora og fauna slik at naturmangfoldet blir ivaretatt.

Det er laget et eget arealregnskap for Kommuneplanens arealdel 2020–2032, der tabeller viser endringer i arealkategorier, arealformål og konsekvenser forslagene får for ulike arealkategorier.

3.3.2: Luftkvalitet

Dårlig luftkvalitet er internasjonalt en stor trussel som kan skade helsen vår.

Kristiansund er spesielt sårbar, da kommunen har ugunstig topografi og klimatiske forhold. Utslipp fra bebyggelse, industri og trafikk kan være skadelig. Dårlig inneluft har også en påvirkning på helsetilstand og opplevd trivsel.

Kristiansund er i landsammenligning ikke mye utsatt for skadelig trafikk forurensning. Likevel kan det oppstå situasjoner med ubehagelig luft der sårbare og utsatte befolkningsgrupper bør unngå å bli eksponert.

Utslipp fra ulike virksomheter til luft vil også kunne påvirke lukt og gassinnhold i utelufta. Denne type utslipp fra industri skal være godkjent i virksomhetens konsesjonsbetingelser.

[På Miljødirektoratet sin nettside vises kart og grafer over beregnet luftkvalitet i sanntid.](#)

3.3.3: Forurensing

Menneskelig aktivitet med bruk av kjemikalier og deponering av forskjellig kjemisk avfall, har påført vann og jordsmonn uønskede stoff til trussel for drikkevann, matproduksjon og til stor skade i økologiske system i naturen.

I Kristiansund har spesielt steder nær byen med gammel industri blitt skadet av ulike kjemikalier. Gammel skipsindustri har forurenset vannet ved havner og kaiområder. Tidligere gassproduksjonsanlegg i sentrum har også påført forurensing i havbunnen. Også gamle rester fra krigen har forurenset jorda i bynære områder.

3.3.4: Godt drikkevann

Kristiansund har et robust vannverk basert på forsyning fra Storvatnet i Tingvoll og kan vise til gode resultater med henblikk på forsyningsgrad og kvalitet på drikkevannet. Tall fra folkehelseprofilen viser at Kristiansund skiller seg ut signifikant positivt fra landet som helhet i forhold til hygienisk kvalitet og leveringsstabilitet med hundre prosent analyseresultat.

Vannbehandlingen er jevnlig oppgradert for å sikre vannkvaliteten gjennom fornying av eksisterende ledningsnett, styrking av overføringssystemet med ekstra ledninger og oppgradering av krisevannforsyningen. Vannverket forsyner praktisk talt hele Kristiansund kommune med godkjent drikkevann. Kristiansund kommune ble i mai vinner i konkurransen Norges beste drikkevann 2023 i klassen overflatevann.

Kommunen tar rutinemessig bakteriekontroll både av drikkevann, badesteder i friluft og bassengbad for at det ikke oppstår uakseptabel risiko for smittefare for sykdom. Ved økt risiko vil publikum informeres.

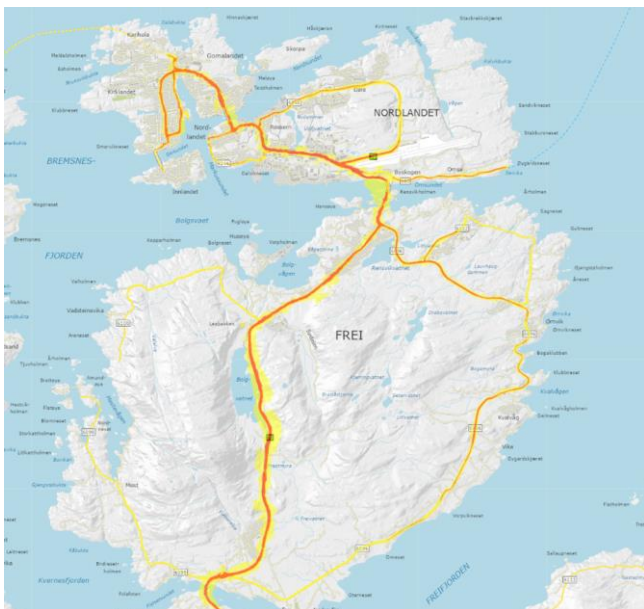
Verdens vanndag ble markert med marsipankake på Rådhusplassen.
Foto: Ingunn Strand.

3.3.5: Mest støy langs veiene

Støy kan virke sosialt hemmende. Ved sterk støy kan det oppstå akutte hørselsskader, men også ved lavere støy kan det oppstå helseskader ved langtidspåvirkning. Veitrafikk er den viktigste kilden til støy. Støy kan forstyrre samtaler, hvile og søvn. Utilstrekkelig søvn påvirker både psykisk og fysisk helse. Blant annet er det funnet sammenhenger mellom for lite søvn og angst, depresjon, fedme og hjerte- og karsykdom.

Resultat fra Folkehelseundersøkelsen i Møre og Romsdal i 2021 indikerer at 8 prosent av folk i Kristiansund blir forstyrret av trafikkstøy hjemme.

I alt arealplanarbeid skal det bli tatt hensyn til mulige støyplager og eventuelt skal støyreducerende tiltak gjennomføres. Opplevelsen av støy er til en viss grad en subjektiv opplevelse, men i lovverket er det også beskrevet hvilke lydtryknivå, frekvenser, støyvarighet og perioder som er innenfor det som normalt er det akseptable.

Kart over støyutsatte områder langs riks- og fylkesveier i Kristiansund.
Kilde: Statens vegvesen.

[På Statens vegvesen sine nettsider vises kartlagte støyutsatte områder langs riks- og fylkesveier i Kristiansund.](#)

3.3.6: Miljørettet helsevern i barnehage og skole

Forskrift for miljørettet helsevern i skole og barnehage forplikter virksomhetene til å systematisk å følge opp at inne- og utemiljøet er trygt for barna, uten alvorlig risiko for sykdom eller skade. Dette følges opp ved internkontroll og risikobasert tilsyn. Kommunen har en egen avtale som gjelder tilsyn innen miljørettet helsevern for barnehager og skoler i Kristiansund kommune.

3.3.7: Tilrettelegging for syklende og gående

I Nasjonal transportplan (2014–2023) legges det stor vekt på at kommuner og fylkeskommuner forplikter seg til å etablere sammenhengende gang- og sykkelveinett i byområdene.

Nasjonale mål relevant for sykkelsatsingen er mål om nullvekst i biltrafikken, økning av sykkelandelen til 8 prosent av alle reiser og at 80 prosent av barn og unges reiser til og fra skole og fritidsaktiviteter skal gjøres med gange eller sykkel. Reisevaneundersøkelsen for år 2013/2014 oppgir at cirka 62 prosent av barn og unges reiser til skoler i Kristiansund foregår til fots eller med sykkel.

Dagens sykkelveinett i Kristiansund består hovedsakelig av gang- og sykkelveier som er av varierende standard og oppleves mange plasser som usammenhengende. Flere steder blir syklistene tvunget til uønskede krysninger eller sykling i veibanen eller på fortau i mangel på andre muligheter. Det er særlig viktig at det finnes gang- og sykkelveier i rundt skoler, langs innfartsveier til byen og tettstedene. Dersom flere går, sykler og ruller, vil det gi mindre utslipp av klimagasser og en renere og triveligere by. Skal flere velge å gå eller sykle må det oppleves trygt.

I folkehelseundersøkelsen (2021) mente 53,7 prosent av de spurte i Kristiansund, at de opplevde gang- og sykkelveiene som godt eller svært godt utbygd i sitt nærområde.

3.3.8: God tilgang til natur- og rekreasjonsareal

Nærhet til attraktive grøntområder, også i byene, fremmer psykisk og fysisk helse. Det å legge til rette for naturopplevelser, friluftsliv og nærturer øker muligheten for at flere benytter disse områdene. Gode forhold der barn og unge oppholder seg, både i barnehage, skole og fritid gir de muligheten til utfoldelse og sosialt samvær.

Friluftsliv og idrett

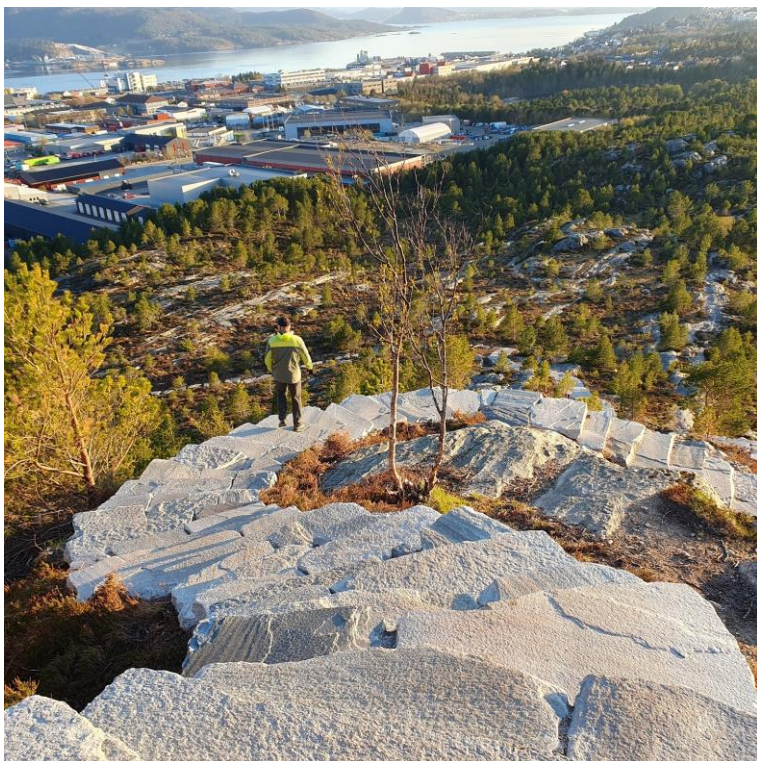
Kristiansund byr på spennende muligheter for friluftsliv i variert natur, - turløyper, fiskeplasser, klatrefelt og badeplasser. Det er 16 statlig sikrede friluftsområder i Kristiansund. Kommunen har også et godt tilrettelagt tilbud når det gjelder idretts-, nærmiljø- og friluftsanlegg. Det er registrert totalt 266 eksisterende anlegg i Kristiansund. Det finnes blant annet flere idrettshaller, fotballbaner både innendørs og utendørs, is- og skøytehall, klatrehall, tennisbaner, sandvolleyballbaner, skatepark, svømme- og badeanlegg, og et nytt og topp moderne anlegg for friidrett. På vinterstid er det også gode aktivitetstilbud med slalåmbakke og flere kilometer med skiløyper på Frei.

I Kristiansund har vi en stor andel av de under 20 år med trygg tilgang til rekreasjonsareal og nærturterreng. Andelen med trygg tilgang til rekreasjonsareal har økt fra 75 prosent i 2020 til 84 prosent i 2022 (SSB). Sammenligner vi oss med Møre og Romsdal ligger vi godt over.

Kommunen har et ansvar for å sikre at alle innbyggere har tilstrekkelig tilgang på grønne områder og høy grad av opplevd trafiksikkerhet i nærmiljøet. Folkehelseundersøkelsen Møre og Romsdal 2021 viser at 93 prosent synes det er bra tilbud av natur og friluftsområder i Kristiansund, og 53 prosent mener gang- og sykkelveier er godt utbyggede.

Kristiansund kommune er godt i gang med kartlegging av friluftslivets ferdselsårer, og har gjennomført kartlegging og verdsetting av friluftsområder. Stikk UT! er en populær turkassetrim for alle aldersgrupper. Kristiansund har mange ulike turmål med variert vanskelighetsgrad. Det har vært en gradvis økning i antall registrerte Stikk UT! turer i Kristiansund de siste årene. I 2023 ble det registrert 141 000 turer, sammenlignet med i overkant av 116 000 turer i 2022.

22. oktober var det offisiell åpning av steintrappa opp til Kvernberget.

Utsikt fra steintrappa som slynger seg ned vestsiden fra toppen av Kvernberget.
Foto: Bente Elshaug.

3.3.9: Mange gode kultur- og fritidstilbud

Kristiansund har et rikt kulturliv og mange fritidstilbud med varierende tilbud til alle aldersgrupper i hele kommunen. Det å delta i, og oppleve, kultur- og fritidstilbud er en verdi i seg selv, men det har og en tilleggsverdi ved at det skaper fellesskap og sosiale nettverk. Forskere ved HUNT-undersøkelsen i Nord-Trøndelag har også funnet at deltakelse i én kulturell aktivitet i uka påvirker levealder i positivt favør. Effekten er størst på kreative og skapende aktiviteter, mens også opplevelsesbaserte kulturtilbud gir positivt utslag (størst effekt hos menn). I arbeid for å fremme bedre helse i befolkningen bør kulturaktiviteter tas med som en viktig del, både som deltager, utøver og frivillig.

Ungdata fra 2021 viser at en stor andel (70 prosent) synes det er bra kulturtilbud i Kristiansund. Her skårer Kristiansund betraktelig bedre enn på landsbasis (50 prosent i Norge). I folkehelseundersøkelsen 2021 mener 81 prosent at det er bra kulturtilbud i Kristiansund (sammenlignet mot 67 prosent i fylke), og 90 prosent synes idrettstilbudet er godt (77 prosent i fylket).

Mange deltar på organisert fritidsaktivitet

Ungdata fra 2021 viser at de aller fleste har gjennom oppveksten deltatt i organiserte fritidsaktiviteter. 59 prosent av ungdomsskoleelever er med i en fritidsorganisasjon og 27 prosent har vært med tidligere. De fleste svarer at det er idrettslag som er fritidsaktiviteten de deltar i. Vi ser en viss nedgang i løpet av ungdomsårene og det er flere gutter enn jenter som er med i en fritidsorganisasjon i 10. trinn. Det er flere nå som sier at de aldri har deltatt i organisasjoner, klubber, lag eller foreninger etter fylte 10 år, sammenlignet med tidligere år. Tidligere har antallet ligget på rundt 8 prosent, mens i 2021 svarte 14 prosent at de ikke har vært med etter fylte 10 år. Undersøkelsen er gjennomført cirka ett år inn i pandemien.

For mange kan økonomi være en faktor som hindrer barn og unge i å delta i fritidsaktiviteter. Dette kan være en av risikoen til at barn og unge opplever utenforskap. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor beskriver i en rapport (2023) at økonomi, informasjon og geografiske utfordringer er tre barrierer som hindrer at barn og unge deltar og er inkludert i organisert fritidsaktiviteter.

God plassering på Norsk kulturindeks

[Norsk kulturindeks er en årlig oversikt over kulturtilbud og kulturaktivitet i norske kommuner.](#) Kommunene rangeres i ti kategorier samt en samlet rangering som er summen av disse ti.

Kristiansund har hatt en økende plassering på Norsk kulturindeks, fra 183. plass i 2017 til 85. plass i 2021, der de største forbedringene har vært innenfor scenekunst, museum og kultur for barn.

Kristiansund skårer lavt i forhold til landsgjennomsnittet knyttet til midler brukt på bibliotek, noe som også gjenspeiler seg i resultatene i kulturindeksen.

Den betydelige forbedringen i plassering knyttet til scenekunst, er ikke kun en økning i aktivitet, men kan ha sammenheng med at billettsystemet som kommunen og operaen har benyttet ikke har vært automatisk registrert av kulturindeks. Dette har blitt rapportert manuelt de siste årene. I tillegg har Kristiansund siden 2020–2021 fått den internasjonale dansefestivalen In2it til byen, som har gjort sceneuttrykket dans mer enda mer tilgjengelig.

Biblioteket som møteplass

Biblioteket er en møteplass og arena for opplevelser og en formidler av litteratur og kunnskap. Biblioteket skal gi innbyggerne mulighet til opplevelser og personlig utvikling i møte med litteraturen og andre kulturuttrykk og er et selvsagt sted for lesing og læring, for kreativitet og glede.

Koronapandemien fikk store konsekvenser for både besøk og utlån på biblioteket. Biblioteket melder at det er gledelig å se at folk nå finner veien til biblioteket igjen. Biblioteket har en økning fra 62 698 besøkende til 69 664 besøkende i 2023. I 2023 hadde Kristiansund bibliotek til sammen 162 ulike arrangement, av dette var 86 for barn og unge.

Leseferdigheter er grunnleggende for all læring og deltagelse. At barnehager og skoler bruker biblioteket er viktig for leselysten og for økt utlån av barnelitteratur. Biblioteket melder tilbake at når barnehager og skoler besøker biblioteket øker også utlånet til barn. Biblioteket i Kristiansund skal fra høsten 2025 flytte til Normoria kulturhus.

3.3.10: Fornøyd med lokalmiljøet

Flere undersøkelser tyder på at sosial kontakt, sosiale nettverk og sosial støtte i betydelig grad er assosiert med trivsel og fravær av psykiske plager i befolkningen (Folkehelseinstituttet, 2023). Gode vennskap er en kilde til sosial og følelsesmessig støtte, og kan i tillegg fremme god psykisk helse og livskvalitet, og beskytte mot negative virkninger av mobbing og utestenging. Trygge uteområder og uformelle møteplasser som frister til opphold og sosial kontakt, kan øke følelsen av tilhørighet i nærmiljøet. Eksempler på møteplasser kan være aktivitetssentre for unge og eldre, kultur- og samfunnshus, parker, turstier og lekeplasser. Tilgjengelighet er avgjørende for at møteplassene skal bli brukt.

Byutvikling

Kristiansund har siden 2015 vært en del av fylkeskommunens satsing om å utvikle mer attraktive byer og regioner i fylket. Kristiansund kommune har gjennom prosjektet fått tildelt flere millioner til å utvikle attraktivt bysentrum. Sammen med kommunale midler har flere tiltak som for eksempel skatepark, oppgradering av rådhusplassen, Carolines plass og byparken skapt nye møteplasser på tvers av generasjoner.

I Kristiansund er befolkningen generelt fornøyd med lokalmiljøet. Ungdatarapporten 2021 viser at 70 prosent er fornøyd med lokalmiljøet (økning fra 60 prosent i 2017). Rapporten fra Folkehelseundersøkelsen i Møre og Romsdal 2021 viser til at de fleste i Kristiansund trives i stor grad i lokalmiljøet (76,6 prosent).

Bakgården ungdomshus er en møteplass for ungdommer mellom 13-18 år.

Foto: Ingunn Strand.

3.3.11: Mangfold av frivillige lag og organisasjoner

Kristiansund kommune har et stort mangfold av frivillige organisasjoner med over 300 ulike lag, foreninger og organisasjoner som gir tilbud og aktiviteter til innbyggere i alle aldre. Frivillige bidrar blant annet innen kultur, idrett, humanitære og sosiale organisasjoner, natur- og friluftsliv, brukerorganisasjoner, innvandrersorganisasjoner, politikk, nærmiljø og fagforeninger.

Mangfold av tilbud i frivillig regi gir positive ringvirkninger for folkehelsen i Kristiansund, gjennom økt inkludering, sosiale fellesskap og aktiv deltakelse i samfunnet. Et frivillig engasjement har i seg selv en stor egenverdi. Det er store ressurser i frivilligheten, og en mangfoldig frivillig sektor som samarbeider tett med kommunen og næringslivet er viktig for å skape et godt og inkluderende lokalsamfunn.

Undersøkelse blant frivillige

I juni 2018 gjennomførte Møre og Romsdal fylkeskommune en undersøkelse blant frivillige organisasjoner i fylket. Totalt 120 organisasjoner deltok, og nedslagsfeltet var både lokalt og regionalt. På spørsmål om hva som er de sentrale utfordringene for å drive godt organisasjonsarbeid, nevner størsteparten rekruttering av medlemmer eller frivillige. Videre mener de at økonomi er en sentral utfordring, og det å være synlig i samfunnet og i media (Møre og Romsdal fylkeskommune, 2019).

Dette støttes av tilbakemeldinger kulturenheten fikk i forbindelse med søknadsprosessen til kulturmidler i 2023. I søknadsprosessen ble lag og organisasjoner spurt om hva de lykkes med, og hvilke utfordringer de står ovenfor. Her kommer det fram at samtlige lykkes godt med sin egen kjernevirksomhet, den primære aktiviteten til laget. Samtidig er gjengangerne i utfordringsbildet rekruttering av nye medlemmer, finansiering/økte driftskostnader og rekruttering av ledere/styre/tillitsvalgte. Det kan ellers virke som avstanden har blitt lengre mellom de som er aktivt deltagende i organiserte aktiviteter og de som ikke ønsker å forplikte seg til noe fast. Dette kan også se ut til å være noe generasjonsbetinget. Det er derfor et åpent spørsmål hvordan det frivillige kultur- og idrettslandskapet vil se ut i årene framover.

3.4: Skader og ulykker

"Ulykker som fører til personskade, er en stor utfordring for folkehelsen. Personskader som følge av ulykker er nesten i samme størrelsesorden som kreft, målt i tapte leveår. Ulykker med personskader tar relativt mange unge liv, og er den største dødsårsaken for personer under 45 år.

Muligheten for å forebygge er gode og effekter av tiltak kan komme raskt. Oversikt over hvor og når ulykker inntreffer med videre, kan bidra til økt oppmerksomhet mot forebygging og mer treffsikkerhet i tiltaksarbeidet." (Helsedirektoratet).

Hovedtrekk

- 6 personer rammet av trafikkulykker i 2022.
- 18 prosent av de som har vært utsatt for skade fikk skaden under arbeid.

3.4.1: Viktig å forebygge skader og ulykker

Skader og ulykker har store ringvirkninger for folkehelsen og kan føre til redusert livskvalitet, flere utfordringer og økt samfunnsøkonomiske kostnader. Ulykker med personskader tar relativt mange unge liv, og er en av de største dødsårsakene for personer under 45 år. Mulighetene for forebygging er gode, og effekter av tiltak kan komme raskt.

Trafikkulykker medfører ofte alvorlige skader, men også arbeidsulykker og ulykker i hjemmet kan ofte medføre alvorlige konsekvenser.

I Kristiansund var det 6 personer som ble rammet av trafikkulykker i 2022. I 2019 og 2020 var det 9 personer, og i 2021 var det 13 personer. Så langt i 2023 (juni) er det registrert 2 trafikkulykker i Kristiansund (SSB, 2023).

[For mer detaljer se nettsiden til Statens vegvesen, ulykkesstatistikk 2023.](#)

Resultat fra folkehelseundersøkelsen i Møre og Romsdal 2021 oppgir rundt 26 prosent av Kristiansundere at de har en funksjonsnedsettelse eller plage som følge av en skade. Omtrent 7 prosent opplever stor grad av funksjonsnedsettelse eller plage som følge av skaden. Dette er noe høyere enn Møre og Romsdal som helhet (5 prosent).

3.4.2: Arbeidsulykker

En arbeidsulykke oppstår når en arbeidstaker rammes av en uforutsett eller plutselig hendelse på jobben. Dette er en ytre begivenhet som inntreffer uventet mens en person utfører sine arbeidsoppgaver.

Resultat fra Folkehelseundersøkelsen i Møre og Romsdal 2021 svarte 377 personer at de hadde vært utsatt for en eller flere skader i løpet av de siste 12 månedene. 18 prosent av disse skadene skjedde under inntektsgivende arbeid. Dette er omtrent på snittet som fylket ellers.

3.4.3: Vold

På landsbasis gikk ungdomskriminaliteten ned, men kriminalitet begått av ungdom som anses som gjengangere, var økende. Slik er det også i Kristiansund, der det siden september 2022 har vært enkelte ungdommer som har begått gjentatt kriminalitet.

Politiet i Kristiansund registrerer en negativ utvikling knyttet til enkelte ungdomsmiljøer. Dette kan være salg av narkotika, grov vold, trusler og deling av voldsvideoer. Den fysiske volden som involverer flere har økt de siste årene, og med dette også grovheten i handlingene. Det er særlig ungdom fra 15–17 år, og av samme kjønn, som er representert. Politiet har også registrert det som synes som avtalte slåsskamper mellom ungdommer på offentlig sted, hvorav tilskuere filmer og deler hendelsen på sosiale medier. Dette skjer hovedsakelig etter skolen og gjerne på kveldstid.

Det er flere ungdommer ute i det offentlige rom/bysentrum og henger med venner, enn tidligere. Årsaken til dette er at smart-telefonen har gjort unges digitale verden mer mobil. "Fra data til gata". I sentrum søker ungdom til steder der de har tilgang til gratis internett.

Ungdommene politiet her snakker om, synes også i større grad å være i opposisjon mot politi, vektere, lærere og foreldre enn det de har sett tidligere. Dette har også medført at flere av dem er anmeldt for vold og trusler mot offentlige tjenestemenn, eksempelvis politi og barnevernsansatte.

Antall registrerte U18-saker (ungdom under 18 år) har en nedadgående trend, der det synes som at flere av de samme ungdommene går igjen med flere forhold. Generelt melder politiet om at det finnes mye positiv ungdom i Kristiansund.

Vold i familien er en samlebetegnelse som dekker ganske ulike fenomener. Foreldre kan utøve fysisk og psykisk vold mot barna sine, og barn og unge som lever med vold i familien benevnes som at de utsettes for vold. Det er like skadelig for barnet som om det ble utsatt for alvorlig fysisk vold selv (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet).

I Ungdata 2021 rapporterer 4 prosent av ungdomsskoleelevene at "en voksen i familien din har slått deg med vilje" én eller flere ganger. 4 prosent svarte også at de "har sett eller hørt at en voksen i din familie har blitt slått, sparket, ristet hardt eller lugget av en annen voksen i familien" én eller flere ganger. Selv om tallene viser at den største andelen av de unge ikke opplever vold i familien, viser resultatene at dette er en realitet for noen unge.

3.5: Levevaner

Med helserelatert atferd menes helseatferd som har vist seg å ha innvirkning på helseutfall. Dette kan for eksempel være fysisk aktivitet, ernæring, bruk av tobakk og rusmidler. Helserelatert atferd kan også omfatte seksualatferd og risikofatferd som kan føre til skader og ulykker.

Hovedtrekk

- Kristiansundere har et lavt inntak av frukt og grønnsaker, men et høyere inntak av fisk.
- En stor andel er for lite fysisk aktive, både barn, ungdom og voksne.
- Det er store sosioøkonomiske forskjeller i tobakksbruk, men vi ser en positiv nedgang.
- Færre ungdomsskoleelever har vært beruset på alkohol det siste året.

3.5.1: For lavt inntak av fisk, frukt og grønnsaker

Et sunt og variert kosthold i tråd med Helsedirektoratets anbefalinger er viktig for å fremme god fysisk og psykisk helse, gi mulighet for flere gode leveår. Det er også godt samsvar mellom et kosthold som er bra for helsa, og et kosthold som er mer bærekraftig (Folkehelseinstituttet, 2023).

Sommeren 2023 ble det lagt fram nye nordiske kostholdsråd (NNR). Helsedirektoratet er i gang med å revidere de nasjonale kostholdsrådene ut fra kunnskapen fra dette arbeidet. Reviderte nasjonale kostholdsråd er estimert at vil bli lansert våren 2024 (Helsedirektoratet, 2023).

Generelt har barn og voksne et variert kosthold med grønnsaker, frukt, fisk og grove kornprodukter, men få spiser nok av disse matvarene. Tall fra folkehelseundersøkelsen i Møre og Romsdal 2021 viser at 31 prosent av Kristiansundere spiser frukt eller bær daglig eller oftere, 39 prosent spiser grønnsaker daglig eller oftere, og at 56 prosent spiser fisk 2–3 ganger i uken eller oftere. Dette er lavere enn Møre og Romsdal fylke som helhet. Vi ser også noen kjønnsforskjeller i Kristiansund, hvor kvinner spiser mer frukt, bær og grønnsaker enn menn, og menn spiser fisk oftere enn kvinner.

Brus, saft og godteri er de største kildene til tilsatt sukker i kosten i alle aldersgrupper. 35 prosent av mennene i Kristiansund oppgir at de drikker sukkerholdig drikke 2–3 ganger i uken eller oftere, mot 25 prosent av kvinnene. Dette er omtrent på samme nivå som fylket. Et høyt inntak av sukkerholdig drikke øker risikoen for overvekt, da sukkerrike drikker inneholder ofte mange kalorier, men gir ikke særlig metthetsfølelse (Helsedirektoratet, 2022).

3.5.2: Begrenset mengde fysisk aktivitet

Mangel på bevegelse og for mye tid brukt i stillesitting kan føre til økt risiko for alvorlige sykdommer som hjerteinfarkt, kreft og diabetes type 2. Fysisk aktivitet reduserer også risiko for angst og depresjon, og har positiv effekt på søvn og søvnkvalitet.

I 2022 ble det lansert nye anbefalinger for fysisk aktivitet, hvor hovedfokuset er på at all aktivitet er bedre enn ingen aktivitet. Det anbefales at voksne er fysisk aktive i 150 til 300 minutter hver uke, med en intensitet tilsvarende rask gange. For barn og ungdom er anbefalingen 60 minutter fysisk aktivitet daglig (Folkehelseinstituttet, 2023).

Av alle 17-åringene i Kristiansund som deltok på sesjon 1, var det 22 prosent som opplyser at de trener sjeldnere enn ukentlig. Dette er noe lavere enn gjennomsnittet for landet, som er 27 prosent. Vi vet at ungdommens aktivitetsnivå er lavt, og at dette er en nasjonal utfordring. Vi må likevel tolke disse tallene med varsomhet, da det ikke nødvendigvis gir et fullstendig bilde av aktivitetsnivået til ungdommene. Selv om de trener sjeldnere enn en gang i uken, betyr det ikke at de er fysisk inaktive.

For ungdomsskoleelevene i Kristiansund svarer 65 prosent at de er fysisk aktive tre eller flere ganger i uken. Flesteparten av elevene trener på egenhånd eller er med i et idrettslag (Ungdata, 2021).

Tall fra folkehelseundersøkelsen i Møre og Romsdal 2021 viser at omtrent 25 prosent av voksne i Kristiansund er minst 30 minutter moderat fysisk aktive 4 dager i uken eller mer. Dette er det samme som gjennomsnittet for fylket. Det er noen kjønnsforskjeller, der kvinner opplyser at de er mer fysisk aktive enn menn (27 prosent av kvinner og 23 prosent av menn).

Allanengen skole har et stort uteområde med flere klatrestativ som barn leker i.
Foto: Ingunn Strand.

3.5.3: Færre røyker

Røyking er ansett for å være en av de viktigste årsakene til redusert helse og levealder. Røyking øker risikoen for hjerte- og karsykdommer, KOLS og lungekreft. Snus er ikke påvist like helseskadelig som sigaretter, men er fortsatt meget avhengighetsskapende og inneholder helseskadelige og kreftfremkallende stoffer (Folkehelseinstituttet, 2023).

Ifølge folkehelseundersøkelsen i Møre og Romsdal 2021 rapporterte omtrent 11 prosent av befolkningen i Kristiansund at de røyker daglig. Omtrent 17 prosent rapporterer at de snuser daglig. Det er noen kjønnsforskjeller, da det er flere kvinner som røyker enn menn, men det er flere menn enn kvinner som snuser. Det er tydelige sosioøkonomiske forskjeller på tobakksbruk, der bruken er lavere blant de med høy utdanning. I Kristiansund oppgir 3,3 prosent fødende at de røyker ved første svangerskapskontroll, i perioden 2018–2022 (gjennomsnitt over en 5-årsperiode). Det har vært en tydelig positiv nedgang fra 6,2 prosent i perioden 2014–2018.

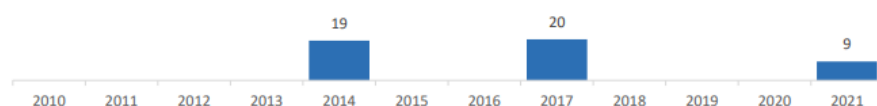
Resultat fra ungdataundersøkelsen i 2021 viser at 2 prosent ungdomsskoleelevene i Kristiansund røyker én gang i uken eller sjeldnere. Dette er noe lavere enn resultatene fra 2014 og 2017 (henholdsvis 6 prosent og 7 prosent). Den samme trenden ser vi for snusbruk, der 3 prosent brukte snus i større eller mindre grad i 2021, mot 10 prosent i 2014 og 2017. En mulig årsak til nedgangen kan være restriksjoner i sammenheng med koronapandemien.

3.5.4: Alkohol og andre rusmidler

Bruk av alkohol utgjør en av de mest betydningsfulle faktorene som fører til tap av sunne leveår i samfunnet, og er i tillegg årsak til sosiale problemer og skader for andre enn brukeren selv. Cannabis er det mest brukte narkotiske stoffet i den norske befolkningen. Alkohol som et rusmiddel har en lang historie i Norge, og til tross for at voksne nå ser ut til å drikke i større grad enn tidligere, indikerer tallene for unges alkoholbruk en nedgang i løpet av siste tiårene. Den gjennomsnittlige nordmannen over 15 år forbruker mer enn 7 liter alkohol i løpet av ett år. Dette nivået har økt siden 2015, da det lå under 6 liter per person årlig (Folkehelseinstituttet, 2023).

Alkohol og ungdom

Tall fra Ungdata 2021 viser oss en ungdomsgruppe på over 90 prosent som ikke har vært beruset på alkohol det siste året. Det er en nedgang på 11 prosent fra undersøkelsen i 2017. Resultatene da viste at alkoholbruk blant ungdom i Kristiansund var høyere enn landet for øvrig, og det var dobbelt så mange jenter som gutter i 10. trinn som hadde vært tydelig beruset.

Figuren viser prosentandel av elevene på ungdomstrinnet som har vært beruset på alkohol i løpet av de siste årene - 19 prosent i 2014, 20 prosent i 2017 og 9 prosent i 2021.

Kilde: Ungdata 2021.

På spørsmål om det hender at du får alkohol av foreldrene dine svarer 14 prosent fra ungdataundersøkelsen i 2021 "Ja, ved spesielle anledninger, fest med videre", mens det i 2014 var 30 prosent av ungdomsskoleelevene som svarte "Ja, ved spesielle anledninger, fest med videre". Dette er positive tall der ungdommene debutterer senere og samtidig har vi foreldre som setter grenser for ungdommens tilgang til alkohol.

Alkohol er det rusmiddelet med størst utbredelse blant ungdom. Det er vanskelig å sammenligne tall fra sist Ungdataundersøkelse da koronapandemien og delvis nedstengning av samfunnet kan ha innvirkning på resultatet. Ny undersøkelse skal gjennomføres våren 2024 og da vil vi ha sammenlignbare tall for en tiårs periode.

Per august 2023 har Kristiansund 44 skjenkesteder. De siste årene har det vært cirka 40 skjenkesteder. Det er ingen tak på tildeling av skjenkebevillinger i kommunen.

Andre rusmidler

Bruk av cannabis og alkohol henger tett sammen, og de nasjonale tallene for Ungdata 2018 viser at det er svært få av de ungdommene som har brukt cannabis som ikke har vært beruset på alkohol.

Det er nærmere alle av de spurte ungdomsskole elevene i Kristiansund som svarer at de i løpet av det siste året ikke har brukt hasj eller marihuana. Andelen som svarer at de har brukt hasj eller marihuana har gått ned fra 4 prosent i 2014 til 2 prosent i 2021. Siden Ungdata undersøkelsen ble gjennomført på ulikt tidspunkt ved de to videregående skolene i Kristiansund, grunnet pandemien, benyttes ikke tallene i denne oversikten. Gjennomføringen ble utført like før nedstigning og ved gjenåpning. Det vil bli tallene fra neste års Ungdata undersøkelse som vi dermed kan se til.

Politiet i Kristiansund registrerer fortsatt at mye av kriminaliteten knyttes til bruk og omsetning av narkotika. Omsetning foregår mellom unge aktører, noe som gir politiet indikasjoner på at det er god aksess til ulike narkotiske stoffer. Sosiale medier blir benyttet som et ledd i omsetning, herunder til annonsering av narkotika og avtaler om kjøp og salg. Man når ut til mange "potensielle kunder" på kort tid, og mange bruker krypterte apper i denne sammenheng.

Av narkotikabruk blant mindreårige rapporteres det i hovedsak på bruk av cannabis, men også med forekomster av kokain, MDMA og tabletter. Det rapporteres også at det har vært en økning i bruk av kokain blant årets russekull.

Ungdom som selger narkotika til ungdom, bidrar til å ufarliggjøre bruk av narkotika. Gutter er selgere/brukere og jenter er brukere. Det er likevel en økt rapportering i jenter som selger narkotika. Politiet er også bekymret for enkelte ungdomsmiljøer kan ha relasjoner til etablerte kriminelle miljøer i distriktet. Kontakten knytter seg eksempelvis til narkotikakriminalitet.

3.6: Helsetilstand

Helsetilstand er befolkningens helse målt ved ulike mål, som for eksempel forekomst av forebyggbare sykdommer, trivsel og livskvalitet. Disse helseutfallene har ofte sammensatte årsakskjeder.

Hovedtrekk

- Flere fødende kvinner er overvektige.
- Det er en økt forekomst av psykiske plager.
- Forekomsten av ikke-smittsomme sykdommer som kols, kreft, type 2 diabetes og muskel- og skjelettplager har økt.
- Det er en nedgang i bruk av antibiotika.
- Vaksinasjonsdekningen i kommunen er høy.

3.6.1: Opplever helsen sin som god

Selvopplevd helse refererer til en persons personlige vurdering av sin egen helsetilstand. Denne vurderingen tar hensyn til både det fysiske og psykiske velværet. Denne subjektive oppfatningen kan gi verdifull innsikt i potensiell fremtidig helseatferd og behovet for helsetjenester.

Resultat fra Ungdata 2021 viser at 64 prosent av ungdomsskoleelevene er fornøyd med egen helse. Dette er noe lavere enn resultater fra tidligere undersøkelser (70 prosent i 2014 og 65 prosent i 2017).

Rundt 71 prosent av den voksne befolkningen i Kristiansund angir at de ser på sin egen helse som enten god eller svært god. Dette er nesten identisk med fylkets gjennomsnitt på 72 prosent. Dette indikerer at innbyggerne i Kristiansund har en helseopplevelse som ligger på linje med resten av fylket.

3.6.2: Økt andel overvektige

Overvekt blant gravide ved første svangerskapskontroll kan være en indikator på overvekt i befolkningen. Det er begrensede data på dette området og tallene på overvekt blant gravide brukes i denne sammenheng til å gi informasjon om overvekt generelt i befolkningen.

Statistikken viser oss at det er 47 prosent av fødende kvinner som er overvektige ved første svangerskapskontroll i Kristiansund, mot 42 prosent i Møre og Romsdal og 39 prosent på landsbasis.

Data fra folkehelseundersøkelsen i Møre og Romsdal 2021 viser at rundt 59 prosent av innbyggerne i Kristiansund har en kroppsmasseindeks (KMI) på 25 eller mer. En KMI på denne verdien eller høyere klassifiseres som overvekt eller fedme. Dette tallet ligger i tråd med gjennomsnittet for hele fylket.

Skolehelsetjenesten måler vekt og høyde på alle barn ved skolestart, 3. trinn og 8. trinn. Tjenesten har fokus på individuelle oppfølginger på indikasjon eller forespørsel fra foreldre og barn/ungdom selv. Her finnes det ikke gode nok data for å trekke ut statistikk, håpet er at innføring av Helseplattformen kan gi helsetjenesten gode data for å monitorere utvikling av overvekt og fedme for å treffe riktige tiltak.

3.6.3: Viktig å sette fokus på psykisk helse

Psykisk helse handler om tankene, følelsene og hvordan du har det med deg selv. God psykisk helse kan være at du trives i hverdagen og at du føler mening med livet, og har verktøyene som skal til for å takle vanskelige utfordringer i livet. Det er også viktig å huske at hvordan en har det psykisk kan endre seg fra dag til dag. Det er helt normalt å oppleve psykiske utfordringer i løpet av livet.

Barn og unge

Ifølge ungdomsundersøkelsen i 2021 er det 32 prosent fra ungdomstrinnet som svarer at de har vært ganske mye eller veldig mye plaget med å føle seg ulykkelig, trist eller deprimert. Sammenlignet med resultatene fra 2014 og 2017, ser man at denne prosentandelen har økt med 5 prosent for hver påfølgende undersøkelse.

På spørsmål om livstilfredshet, der 10 står for det best tenkelige livet og 0 det verste, har 82 prosent av ungdomsskoleelevene i Kristiansund valgt svaralternativ 6 eller høyere. Videre svarer 68 prosent også at de ofte har vært glad i løpet av den siste uken.

På motsatt side angir 47 prosent av elevene at de ofte eller svært ofte har vært preget av bekymring. 31 prosent rapporterer at de har følt seg ulykkelig, trist eller deprimert (Ungdata, 2021).

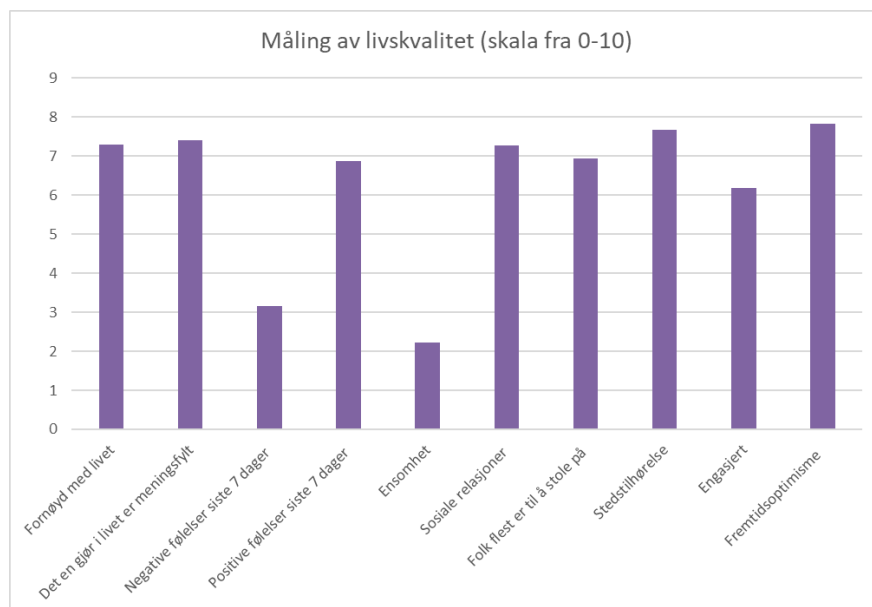
Voksne

Folkehelseundersøkelsen fra 2021 i Møre og Romsdal indikerer at 14,3 prosent av voksne i Kristiansund sliter med psykiske plager. Dette er litt over snittet for Møre og Romsdal generelt, som ligger på 13 prosent. I Kristiansund er det forskjeller basert på kjønn: 18 prosent av kvinnene og 10,5 prosent av mennene rapporterer om psykiske plager.

3.6.4: Generelt god livskvalitet

God livskvalitet fremmer helse, sunnere levevaner og styrker motstandskraft i møte med motstand. Livskvalitet omhandler både objektive faktorer som økonomi, samfunnsdeltakelse og boforhold, og subjektive faktorer som engasjement, glede, mestring og mening. I Norge har vi generelt god livskvalitet, men det er en klar sammenheng mellom sosioøkonomisk status og livskvalitet.

I folkehelseundersøkelsen i Møre og Romsdal 2021 svarte 2 180 kristiansundere på spørsmål om subjektiv livskvalitet.

Figuren viser gjennomsnittet for 10 av livskvalitetsindikatorerne i undersøkelsen. Alle indikatorerne ble vurdert på en skala fra 0–10. Som figuren viser, svarer respondentene fra Kristiansund i gjennomsnitt godt over middels på de "positive" indikatorerne, og ganske lavt på de "negative" variablene.

Barn og unge

I ungdomsundersøkelsen i 2021 svarer 88 prosent av ungdomsskoleelevene at de er litt eller helt enig i at livet er bra. 50 prosent svarer også at de hele tiden eller ofte er optimistiske for fremtiden. Sammenlignet med resultatene fra 2014 ser vi en nedgang i andelen som tror at de vil få et godt og lykkelig liv, samtidig som vi ser at flere opplever økt press på at alt er et slit. Som nevnt tidligere kan det være utfordrende å sammenligne resultater fra 2021 med tidligere år, da undersøkelsen ble gjennomført i pandemien med strenge restriksjoner.

3.6.5: Større gruppe tynge rusmisbrukere

Rusmidler omfatter alkohol, vanedannende legemidler og illegale rusmidler (narkotika). Mange bruker rusmidler uten at dette er problematisk, men heller assosiert med glede eller lettelse. Likevel er rusmiddelbruk et folkehelseproblem. Personer med ruslidelser har ofte også andre psykiske lidelser og kroppslige sykdommer. Personer med rusmiddel lidelser har en betydelig forhøyet dødelighet (Folkehelseinstituttet 2022).

Kristiansund kommune har en stor gruppe brukere innenfor rusomsorgen. Det er i alt 78 personer som mottar rusomsorg, og 56 personer får Legemiddelassistert rehabilitering (LAR). Behandling med slik legemiddel bidrar til økt levealder, reduksjon i rusmiddelforbruk og bedre livskvalitet.

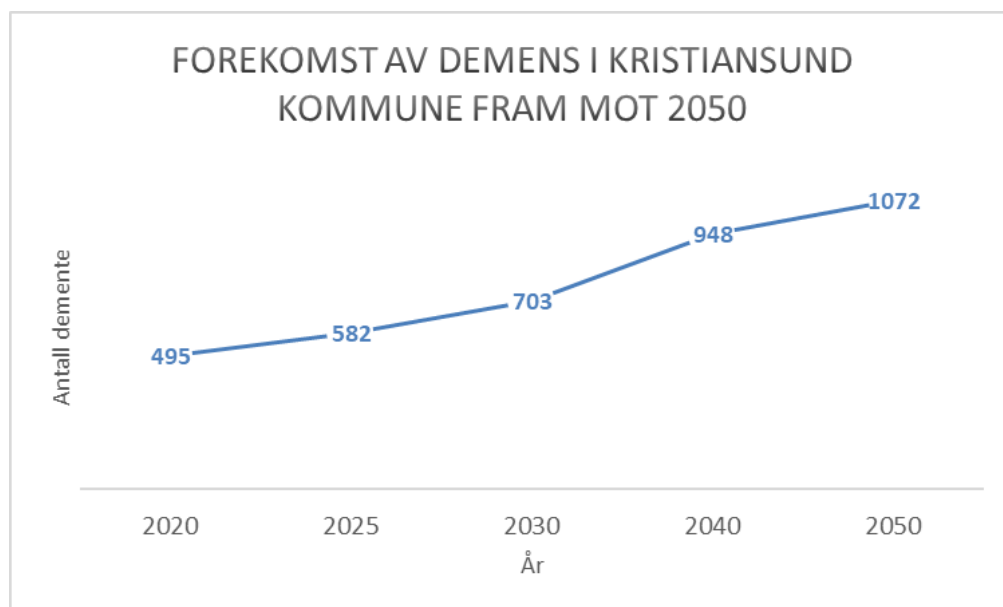
Ifølge enhet Psykisk helse og rus har Kristiansund en langt større gruppe med tynge rusmisbrukere enn Molde og Ålesund. Tall fra Kompetansesenter Rus – Midt-Norge (KORUS Midt) melder at middelaldrende og eldre rammes i større grad enn yngre. Siden 2003 har andelen døde over 44 år økt og andelen døde under 35 år gått ned, både for menn og kvinner. At en større andel av de døde er eldre, kan forklares med at yngre brukere i mindre grad rekrutteres til opioidbruk med sprøyte enn tidligere. Gruppen som er mest utsatt, blir således eldre.

Helsetilstanden blant eldre sprøytebrukere er dessuten svært dårlig. Dette øker faren for overdose. Det ble i 2022 utgitt 66 164 sprøyter (rent brukerutstyr) fra Tempokjelleren. Lavterskeltilbud i Tempokjelleren er et aktivisering, informasjon, sosialt treffsted og tiltak for beboere i Tollåsenga og er etablert med fast personell i nær tilknytning til det kommunale boområdet.

3.6.6: Økt forekomst av demenstilstander

Demens er en samlekategori for en rekke hjernesykdommer som fører til redusert hukommelse, tap av intellektuelle evner, endret atferd og tap av evne til å fungere i det daglige. Alzheimers sykdom er den vanligste formen, og den viktigste risikofaktoren er fremdeles aldring.

I Kristiansund kommune var det i 2020, 495 personer med demens (demenskartet.no). I 2022 var det 237 personer som er registrert med demensdiagnose i kommunens journalsystem. Det betyr at det er omtrent halvparten av de som har demensdiagnose som ikke mottar tjenester fra kommunen. Dette vil si at det er mange pårørende som i dag gjør en meget stor innsats, gjerne i samarbeid med fastlegene.

Figuren viser forekomst av demens i Kristiansund kommune fram mot 2050.

Kilde: Demenskartet.no, 2020.

Antallet mennesker med demens i Kristiansund kommune kommer til å øke betydelig de neste årene. Frem til 2050 forventes det at antallet vil dobles. Når vi ser på befolkningen i sin helhet, betyr dette at litt over 4 prosent av innbyggerne i Kristiansund vil ha en demensdiagnose innen 2050. En slik betydelig økning i antall personer med demens representerer klart økende utfordringer for kommunen og samfunnet generelt. Med en økning i levealder vil demenstilstander utgjøre en stadig større utfordring for ulike tjenester i kommunen. Mange av disse vil komme i en livsfase hvor de i høyeste grad har behov for kommunal innsats i form av hjemmesykepleie og sykehjemsplasser.

3.6.7: Over landsgjennomsnittet på hjerte- og karsykdommer

Utbredelsen av hjerte- og karsykdommer kan gi informasjon om befolkningens levevaner. Det har vært en nedgang i forekomst av sykdommer i denne gruppen de siste tiårene, men risikofaktorer som røyking, dårlig kosthold og fysisk inaktivitet, som igjen har en sammenheng med sosioøkonomiske forhold (utdanning og inntekt) tyder på at lidelsene fortsatt vil ramme mange. For Kristiansund og fylket sin del ligger vi litt lavere enn landsgjennomsnittet.

Kommunen ligger høyt når det dreier seg om kontakt med fastlegen i denne sykdomsgruppen, noe over landsgjennomsnittet. Det har vært en liten jevn nedgang de siste årene. Sett i sammenheng med første avsnitt kan det tyde på at den enkelte pasient har en noe hyppigere kontakt med fastlegene her i kommunen.

I Kristiansund har bruken av medikamenter i denne gruppen vært uendret de siste 8 årene, en liten nedgang i bruk av kolesterolsenkende legemidler. Vi ligger fortsatt noe over tallene for landet og fylket, men bruken har steget jevnt i landet og fylket de siste årene.

Det har vært en gradvis reduksjon i dødeligheten av denne sykdomsgruppen de siste 15 årene. Her ligger Kristiansund høyere enn Møre og Romsdal og Norge.

3.6.8: Kreft

Kosthold, fysisk aktivitet, røyke- og alkoholvaner er noen av faktorene som har betydning for kreftforekomsten. Arv kan hos enkelte typer kreft også spille en rolle. Det anslås at ett av tre krefttilfeller henger sammen med levevaner. En endring i befolkningens levevaner har derfor et stort potensial for å redusere risikoen for å utvikle kreft (Folkehelseinstituttet 2016).

For alle krefttyper som det finnes statistikk på har Kristiansund en høyere forekomst enn landet og fylket ellers. Dette er spesielt tydelig når det gjelder lungekreft. Det har i hele landet vært en jevn økning av krefttilfeller over tid fra 2002 til i dag. Noe av dette kan nok ha sammenheng med høyere levealder, da kreftforekomsten stiger med økende levealder. For Kristiansund sin del kan i tillegg faktorer som nevnt under første avsnitt være av betydning for den negative utviklingen. Kreftforekomst og -dødelighet varierer med hvor man befinner seg på den sosiale rangstigen.

3.6.9: Mange har KOLS

Om lag 200 000 nordmenn har trolig KOLS, av disse har mer enn halvparten diagnosen uten å vite om det. Forekomsten er økende, særlig blant kvinner. Hovedårsaken er røyking som forklarer to av tre tilfeller, men arbeidsmiljø og arvelige egenskaper spiller også en rolle. (Kilde: Folkehelseinstituttet).

Forekomsten av KOLS målt i bruk av spesialisthelsetjenesten og dødelighet er høyere i Kristiansund enn i landet og fylket, særlig er dette tydelig når det gjelder dødelighet. I Kristiansund dør det nesten dobbelt så mange av KOLS som i fylket ellers (kommunehelsa statistikkbank, 2023). Dette tallet har ikke endret seg de siste årene. Dette har nok sammenheng med at denne nå eldre aldersgruppen har hatt et relativt stort forbruk av tobakk over tid, i tillegg til at mange har arbeidet innenfor virksomheter hvor de har vært mer eksponert for skadelige stoffer over tid. Disse faktorene forklarer nok i stor grad forskjellen opp mot fylket og sammenlignbare kommuner i fylket.

3.6.10: Variasjon i forekomst av Diabetes type II

Bruk av legemidler til behandling av type 2-diabetes kan benyttes som indikator på forekomsten av type 2-diabetes i befolkningen. Bruken av type 2-diabetes medikamenter fortsetter å øke i Kristiansund. I 2014–2016 var det 507 brukere av medisinen i Kristiansund, mens i 2019–2021 var det 750 brukere. Likevel ser vi at trenden er som i landet ellers og tallene ligger litt over landsnivå de siste årene (kommunehelsa statistikkbank, 2023).

Forekomsten av type 2-diabetes er usikker, og behandling av sykdommen varierer. Kosthold, mosjon og vektreduksjon kan for noen normalisere blodsukkeret og holde sykdommen under kontroll. Noen trenger medikamenter og disse kan brukes som indikator på forekomst av sykdommen. Med årene kan imidlertid insulinproduksjonen reduseres, og det blir nødvendig med insulinsprøyter som ved type 1-diabetes.

3.6.11: Uendret forekomst av muskel- og skjelettlidelser

Muskel- og skjelettplager rammer de fleste av oss i løpet av livet og sammen med psykiske lidelser er det den hyppigste årsaken til sykefravær i Norge. De vanligste plagene gjelder rygg og nakke. Andre sykdommer som rammer mange, er benskjørhet, revmatisme, artrose og fibromyalgi. Muskel- og skjelettsykdommer er beregnet å være den diagnosegruppen som «plager flest og koster mest», selv om de fleste tilstandene ikke medfører betydelig overdødelighet (Folkehelseinstituttet, 2018).

Når det gjelder bruk av primærhelsetjenesten (antall unike personer i kontakt med fastlege, kiropraktor, fysioterapeut per 100 innbygger per år) viser tallene for Kristiansund at vi ligger høyere enn i landet ellers, og de har nærmest vært uendret de siste årene. Når det gjelder tallene opp mot fylket så er det ingen signifikant forskjell. Kontakt med spesialisthelsetjenesten har holdt seg jevnt de siste årene. Her ligger kommunen over landsgjennomsnittet.

Norge er sammen med andre skandinaviske land på verdenstoppen i hoftebrudd hos kvinner. Årsakene er i stor grad ukjent, men redusert beinmasse (osteoporose) hos eldre er en vanlig medvirkende faktor (Folkehelseinstituttet, 2018). Når det gjelder hoftebrudd ligger vi høyt, omregnet 54 personer i Kristiansund pådro seg hoftebrudd årlig (tallene har variert lite de siste 8 årene). Antallet ville ha vært 42 om vi hadde ligget på fylkesnivå. Det er vanskelig å si noe om grunnen til dette, da skademåte ikke kan leses av statistikken (kommunehelsa statistikkbank, 2023).

3.6.12: Mange opplever god tannhelse

Fylkeskommunen har ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten som driver med helsefremmende og forebyggende arbeid. Den offentlige tannhelsetjenesten gir gratis tannbehandling til prioriterte grupper som barn og unge, psykisk utviklingshemming, eldre og uføre i institusjon og hjemmesykepleie, og personer i kommunal og statlig rusomsorg.

Karies, eller hull i tennene, er en indikator som viser hvordan tannhelsen er. I Kristiansund i 2021 viser at mange barn og unge ikke hadde karies. 96 prosent av 3-åringer, 83 prosent av 5-åringer, 36 prosent av 15-åringer og 23 prosent av 18-åringer var helt uten karies i 2021. Dette er ganske på nivå med landet og fylket som helhet (fylkesstatistikk, 2022).

Resultat fra Folkehelseundersøkelsen i Møre og Romsdal 2021 viser at cirka 73 prosent av Kristiansundere vurderer tannhelsen sin som god eller svært god. Dette er omtrent som fylket ellers.

3.6.13: Nedgang i bruk av antibiotika

Antibiotika er viktige og effektive medisiner i behandling av infeksjoner som kommer av bakterier. Bakterier som er resistente mot antibiotika, er et økende problem. Det betyr at bakteriene tåler antibiotika og kan leve videre og formere seg. Problemet med antibiotika resistens har økt fordi vi bruker for mye antibiotika, og i fremtiden blir det viktig å redusere bruken og å forebygge infeksjoner (Folkehelseinstituttet, 2018).

Det har de siste årene vært en betydelig nedgang i foreskriving av antibiotika ved infeksjonssykdommer. Legene har blitt flinkere til å diagnostisere og særlig avvente behandling, da mange infeksjoner "kurerer" seg selv. Dette gjelder også for Kristiansund kommune. I 2021 var det 308 personer per 1 000 som mottok antibiotikareseptor i Kristiansund, mot 262 per 1 000 i landet. Selv om vi ligger fortsatt noe høyere sammenlignet med fylket og landet, men nærmer oss disse tallene (kommunehelsa statistikkbank, 2023).

Forebyggende helsetjenester har et stort utvalg av tjenester, blant annet helsestasjonstilbud til barn mellom 0–5 år. Foto: Ingunn Strand.

3.6.14: Høy vaksinasjonsdekning

Sett i lys av koronapandemien var man i enkelte fagmiljø bekymret for at det skulle være fall i vaksinasjonsdekning og etter hvert utbrudd av infeksjoner hos barn. I Norge og Kristiansund ser vi at vi har greid å holde oppslutningen og aktiviteten i barnevaksinasjonsprogrammet oppe. Statistikk som omhandler barnevaksinasjonsprogrammet, viser at barn og unge i Kristiansund er meget godt vaksinerte og tallene ligger på landsgjennomsnitt. Eksempelvis er HPV-vaksinen er en relativ ny vaksine i barnevaksinasjonsprogrammet vil på sikt gi store helsegevinster og vil redusere forekomst av HPV-relatert kreft. HPV-vaksinen har meget høy oppslutning i Kristiansund med 95,1 prosent hos jenter og 93,0 prosent hos gutter på 16 år, mot landsgjennomsnittet som ligger på 92,6 prosent (jenter) og 89,5 prosent (gutter).

For innbyggere over 65 år ser vi at oppslutningen på influensavaksine stadig øker. Nasjonalt og lokalt har det vært fokus på risikoen ved samtidighet i infeksjoner (covid og influensa), særlig for eldre over 65 år og de med risikotilstander. Kristiansund hadde en dekning på influensavaksiner for de over 65 år på 68,6 prosent mot fylket i sin helhet på 62,8 prosent og et landsgjennomsnitt på 62,7 prosent. WHO og Norge har et mål om at 75 prosent i risikogrupperne blir vaksinert, personer over 65 år er den største risikogruppen (kommunehelsetatistikkbank, 2023).

4.: Kilder og kunnskapsgrunnlag

Barne-, ungdoms- og familiedepartementet (desember 2023). Vold og overgrep mot barn. [Bufdir.no](#)

Folkehelseinstituttet (2023): [Folkehelse rapporten - Helsetilstanden i Norge \(fhi.no\)](#)

Folkehelseinstituttet (2023): [Helserisiko ved snusbruk \(fhi.no\)](#)

Forskning.no. (2023). [Dårlig familieøkonomi er bare en av flere barrierer som hindrer at barn og unge kan delta i fritidsaktiviteter.](#)

Helse- og omsorgsdepartementet (2023): [Meld.St. 15 \(2022-2023\) Folkehelsemeldinga, Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjeller \(regjeringa.no\)](#)

Helsedirektoratet (2022): [Kosthold og ernæring. Kostråd om sukker \(helsenorge.no\)](#)

Helsedirektoratet (2023): [Kunnskapsgrunnlaget for nye kostråd er lansert \(helsedirektoratet.no\)](#)

Miljødirektoratet (2023): [Luftkvalitet i Norge, sanntid for Kristiansund \(mdir.no\)](#)

Møre og Romsdal fylkeskommune (2021): [Folkehelseundersøkinga 2021 \(mrfylke.no\)](#)

Møre og Romsdal fylkeskommune (2022): [Fylkesstatistikk, tannhelse \(mrfylke.no\)](#)

Møre og Romsdal fylkeskommune (2023): [Fylkesstatistikk \(mrfylke.no\)](#)

Møre og Romsdal fylkeskommune (2023): [Kommunestatistikk \(mrfylke.no\)](#)

Nasjonalt senter, Aldring og helse (2023): [Demenskartet - Aldring og helse \(demenskartet.no\)](#)

Statens vegvesen (2023): [Støysoner for riks og fylkesveger, i sanntid \(vegvesenet.no\)](#)

Statistisk sentralbyrå: [Trafikkulykker med personskaade, 2023 \(ssb.no\)](#)

Statistisk sentralbyrå: [Barn i vedvarende lavinntekt klarer seg litt dårligere i utdanning og arbeid, 2021 \(ssb.no\).](#)

Utdanningsdirektoratet: [Rammeplan for barnehagen, 2017 \(udir.no\)](#)

Velferdsforskningsinstituttet NOVA (2023): [Ungdataundersøkelsen 2021 \(ungdata.no\)](#)